
VEILEDER I ARBEIDET MED UNGDOMSRÅD

EN HÅNBOK FOR SEKRETÆRER OG KOORDINATORER

BARNE-, LIKESTILLINGS- OG
INKLUDERINGSDEPARTEMENTET

FORORD

Barn og ungdoms rett til deltakelse og innflytelse er nedfelt både i FNs barnekonvensjon og i annen norsk lovgivning. De fleste kommuner jobber aktivt med å sikre reell innflytelse for barn og ungdom, gjennom ungdomsråd, barn og unges kommunestyre eller ungdommens fylkesting.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet ønsker med denne veilederen å sette søkelyset på den nøkkelfunksjonen som sekretærer og koordinatorene for slike innflytelsesorgan har i arbeidet med å sikre barn og unge reell innflytelse i sine egne lokalsamfunn.

Det har vært viktig for departementet at veilederen er godt forankret i praksisfeltet. Håndboken er utarbeidet av BURO (Barne- og ungdomsrådet i Oslo). BURO har det faglige ansvaret for innholdet i veilederen.

Vi håper denne håndboken vil være nyttig for alle som arbeider med innflytelse for barn og ungdom i kommuner og fylker.

Lykke til med det videre arbeidet!

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet,
november 2011

INNHold

VEILEDERROLLEN	9	MØTEVIRKSOMHET	89
Rolleavklaring	10	Hvilken form skal saks- papirene ha?	90
Ulike veiledningstradisjoner	12	Møteledelse	93
Forutsetninger for god veiledning	13	Arbeid mellom møtene	95
Profesjonell – personlig – privat	18	Resolusjoner	96
Å veilede i		Praktisk under møtene	98
prioriteringsprosesser	20		
Fasilitator	22		
Nettverk og nettverksbygging	24	VEDTEKTER	101
Ingen hører på meg!	27	Navn, formål og myndighetsområde	102
Utfordringer og drømmer	30	Sammensetning	103
		Arbeidsutvalg / styre	104
OPPSTART	33	Møtene i ungdomsrådet	104
Hva er et ungdomsråd?	34	Økonomi og administrasjon	105
Etableringsfasen	37	Forankring politisk og administrativt	106
		Eksempel fra oslo	108
VALG OG REPRESENTATIVITET	43		
Hvem skal sitte i ungdomsrådet?	44	VEDLEGG	111
Representativitet	45	Takk!	118
Hvordan velge?	49		
Gi god informasjon	51		
Kunsten å rekruttere - gjør deg synlig!	52		
PÅVIRKNINGSKANALER	57		
Kommunemodeller	58		
Saksgang i kommuner og fylkeskommuner	61		
Ungdomskonferanse i kommunen/fylket	62		
Organisering av et stormøte	63		
Klassens time	66		
Ungdommens fylkesting	70		
Aksjonisme	79		
Ungdom i den kommunale planprosessen	82		
Facebook	85		
Twitter	86		

KJÆRE SEKRETÆR

Du er så heldig å få følge ungdom som brenner for saker som angår de i det daglige. Denne veilederen skal gi deg grunnleggende kunnskap om hvordan det kan være lurt å legge opp arbeidet ditt som sekretær for ungdomsrådet.

Du vil møte både engasjert og sprudlende ungdommer i jobben din. Det vil også være perioder der det butter litt imot; ungdommene går gjerne på skole, har fritidsaktiviteter og venner utenfor ungdomsrådet. I tillegg har de venner og familie som krever sitt. Ungdommene du jobber med å legge til rette for, opplever ofte stort krysspress fra alle disse instansene, og som en del av din jobb er det å ungdommene å systematisere og prioritere oppgaver.

En sekretær for ungdomsrådet kan være så mangt. Du er ansatt og bør ha en konkret arbeidsbeskrivelse som sier noe om tidsrammene for ditt arbeid i tillegg til det konkrete innholdet og hvilke forventninger arbeidsgiveren din har til arbeidet ditt. Ofte kombineres sekretærrollen med andre oppgaver, som ungdomsarbeider, klubbleder, SLT-koordinator eller ved siden av studier. Det som er felles for sekretærer er at de har et særlig engasjement og forståelse for ungdomssaker og politikk knyttet til ungdom. Ungdomspolitik er ikke nødvendigvis noe eget interessefelt – det handler om vår alles felles hverdag og fremtid.

Vi tenker ofte at ungdom er fremtidens ledere, men like viktig er det å styrke deres deltagelse i den kontinuerlige formingen av egen hverdag i dag og i morgen. Her spiller du en viktig brikke. Rollen som sekretær inneholder kan noen ganger være vanskelig å forme politisk. Som ansatt sekretær for ungdomsrådet er det din oppgave å tilrettelegge for at ungdom skal kunne uttale seg i politiske saker. Du som offentlig ansatt kan oppleve det som en lojalitetskonflikt, og dersom det er tilfelle er det viktig at du avklarer med din leder hvordan du skal håndtere dette. Det er viktig at ungdom deltar i politikken!

Du vil kunne kjenne igjen mye tekst i denne veilederen fra andre utgivelser; både Håndbok for ungdomsråd (2006) og “Vil du være med så heng på” fra ungdommens fylkesting i Hedmark har vært viktige kilder til inspirasjon i utarbeidelsen

Med dette ønsker vi deg god lesning og lykke til i det viktige arbeidet!

VEILEDERROLLEN

I dette kapitlet vil vi ta for oss din rolle som veileder for ungdommene i ungdomsrådet. Vi vil også knytte det til nettverksbygging for deg som ungdomsarbeider i kommunen eller fylket. Til slutt vil vi komme med noen innspill til hvordan du kan forberede deg til og gjennomføre kus i tale- og debatteknikk.

ROLLEAVKLARING

Veiledning er en pågående prosess der målet er at ungdommene selv skal finne svaret.

Begrepet veiledning er vanskelig å definere eksakt, og ordet blir brukt i mange ulike sammenhenger. Kollegaveiledning, studentveiledning, gruppeveiledning og oppgaveveiledning er eksempler på ulike typer veiledning. Som veileder for et ungdomsråd er ikke rammene nødvendigvis like klare som for eksempel i en oppgaveveiledning. Rollen din er kanskje i tillegg koordinator, administrator og sekretær.

Du som veileder bør legge opp en god struktur rundt denne prosessen for å oppnå resultater, og for at ungdommene skal føle mestring og redusert stress i hverdagen. Din oppgave er å legge til rette for at ungdommene selv oppdager løsninger. Til det trenger du både kompetanse som veileder og lyst, tid og energi til oppgaven. Å fokusere på handling og løsninger er viktig for både deg og de du skal veilede. Ungdommene er gjerne valgt for 1-2 år i sine verv, og for at de skal oppleve det som meningsfylt å være en representant for barn og unge i sin kommune eller i sitt fylke, er det nødvendig å se resultater av det de jobber for. En av dine viktigste oppgaver som veileder er derfor å legge til rette for at ungdommene finner frem til saker som lar seg gjennomføre i løpet av den tida de er valgt for.

Du er en av kontinuitetsbærerne i kommunen eller fylket, og en av dine viktigste oppgaver er å sørge for at ungdomsrådet ikke blir "historieløst". Legg til rette for at det skrives gode referater i ungdommenes eget språk, og for at det er gode erfaringsutvekslinger og overlappinger fra ett råd til et annet. Ved å legge vekt på at referater skrives i ungdommens eget språk, betyr det at materialet tilgjengeliggjøres for ungdommene som kommer etter det sittende rådet, og politikere har lettere for å forstå hva det er som egentlig menes med et vedtak som er fattet eller en orientering som skaper debatt i rådet. Du må ha fokus på nåtidens status, behov, utfordringer og ressurser samtidig som du har blikket rettet fremover i tid.

Det er ikke særlig hensiktsmessig å veilede over telefon, og det bør ikke bli en vane å gjøre det. Det er også fort gjort å tenke at man har forsøkt sitt beste for å oppnå kommunikasjon ved å sende en mail eller en melding på facebook. Det er ikke nødvendigvis tilfelle – vi som mennesker trenger å møtes for å oppnå den beste kommunikasjonen. Mye non-verbal kommunikasjon skjer mellom mennesker som møtes, og det er viktig at man har gode samtaler mens man er i samme rom. Det er fint å ha både en-til-en-samtaler og gruppeveiledning for ungdomsrådet. Det er derimot svært lite heldig å gi tilbakemelding i åpent kontorlandskap eller i forbifarten. Sett dere ned og snak sammen. Kombiner det gjerne med deltakende metoder eller hva situasjonen krever. Når det er sagt, vil det i enkelte tilfeller være vanskelig for større fylker å møtes jevnlig. Skype-avtaler og samtaler kan fungere godt innimellom, men ikke la det bli en vane. Kanskje kan man løse dette ved å dra på en hyttetur sammen før oppstart av hvert semester, der man både knytter bånd og ser på mulighetene for å møtes jevnlig i året som kommer?

RÅDGIVER VERSUS VEILEDER

Rådgivning er forskjellig fra veiledning fordi veiledning innebærer at den som veiledes, selv oppdager (Tveiten 2008: 40).

Veiledningsprosessen kan likevel innebære rådgivning, i situasjoner hvor den som veiledes har behov for konkrete råd. Som veileder for et ungdomsråd vil det ofte komme opp saker hvor du har mer faktakunnskap enn ungdommene. Da kan man gi råd på en måte som bevarer forståelsen av veiledning som det å legge til rette for. Husk at ungdommene selv fortsatt er de som kjenner ungdom best.

ULIKE VEILEDNINGSTRADISJONER

Hva man legger i begrepet har betydning for kvaliteten på veiledningen. Det er vanlig å skille mellom to ulike tradisjoner for veiledning: Den angloamerikanske, med ordet supervisor. Ofte oversatt med kontrollør eller overoppsynsmann. Altså ”sett ovenfra”, og ofte med en kontrollfunksjon.

Den nordiske, med ordet veiledning eller handledning. Kan også kalles samarbeid. Mer likeverdig relasjon, uten formell makt (men fortsatt med relasjonell makt).

I arbeid med ungdomsråd er det relevant å se på din rolle som en tilrettelegger og handleder, heller enn en kontrollør. Du skal ikke få gjennom dine egne synspunkter, men hjelpe ungdommene med å komme med sine. Samtidig sitter du på informasjon og erfaringer som du kan bidra med på en bevisst måte.

Veiledning kan være en læringsprosess som foregår mellom to eller flere personer for å skape mening, ny forståelse og mulige handlingsalternativer i profesjonelle sammenhenger. Da gjelder det å stille de gode spørsmålene og legge til rette for ny forståelse og handlingsalternativer. Her ser vi også at veiledning er lærerikt for den som veileder (Gjems 2007). Veiledning kan også forstås som en praktisk aktivitet eller samtaler mellom yrkesutøvere innenfor en kontekst (Skagen 2000). Veiledning foregår altså ikke bare i samtale, men også i praktisk aktivitet.

Når vi arbeider med ungdom og ungdomsråd, er det flere paralelle prosesser. Ungdommene skal ikke bare delta i politiske medbestemmelsesprosesser, de skal også lære seg dette kontinuerlig mens de gjør det. Ungdommene blir ofte kastet ut på dypt vann med beskjed om å svømme, og dette mestrer de som regel veldig godt. Det er likevel viktig at du som veileder istandgjør ungdommene til å mestre utfordringene. Vi bruker snakker ofte om elementære prosesser som myndiggjør, styrker eller ”istandgjør” ungdom til å delta i politiske prosesser eller være ledere og medlemmer av et råd eller utvalg. ”Empowerment” kan forklares som en prosess som fører til at man kan ta økt kontroll over faktorer som påvirker eget liv og helse, eller egen faglig virksomhet.

Empowermentbegrepet har en klar likhet med selvhjelpstankegangen og det eldgamle ordtaket ”Gi en mann en fisk og han har mat for en dag. Lær en mann å fiske og han har mat resten av livet.” Dette er en måte å hjelpe på som ikke passiviserer, men som heller setter den andre personen i stand til å hjelpe seg selv.

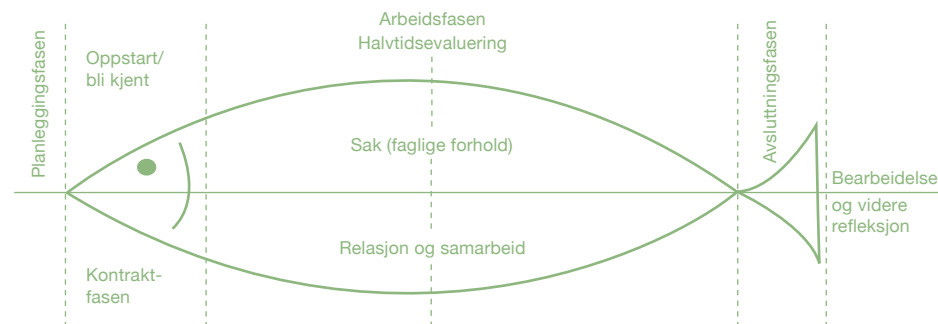
FORUTSETNINGER FOR GOD VEILEDNING

Pedagogen Skagen (2000) vektlegger også konteksten i en veiledningsprosess. Det er noen forutsetninger som må være til stede for å få til god veiledning. En *tydelig struktur og klargjøring av forventninger* er nødvendig. Det er veileders oppgave å klargjøre hva som forventes av de ulike partene i samarbeidet. I noen tilfeller vil det være naturlig å skrive en samarbeidsavtale eller en slags kontrakt, hvor forventningene skrives ned. Andre ganger holder det å ha det som tema for første møtet. Å ha struktur rundt møtene kan konkret være å sette opp tidspunkt for start og avslutning av møtene. Andre virkemidler kan være å ha en ordstyrer eller møteleder som sørger for at alle får bidra, og at dere kommer gjennom alle temaene som er satt opp. En annen forutsetning er at du som veileder har din *oppmerksomhet* på ungdommene. Dette handler om at de som blir veiledet er personene i fokus. Dette er kanskje selvsagt, men likevel viktig å understreke.

Du er der for å støtte ungdommene. Dersom du er opptatt med andre saker fra din ellers travle arbeidshverdag, vil ungdommene merke dette og de vil være mindre villige til å åpne seg og mindre tilgjengelige for veiledning og effektivt arbeid. De to siste forutsetningene for en god veiledningsprosess handler om funksjonene som ofte kan oppfattes som et motsetningspar, nemlig *støtte* og *utfordring*. Det er en kunst å klare balansegangen mellom å støtte (oppmuntre, hjelpe) og å gi relevante og passelig store utfordringer. For å klare det må du vite hvor ungdommene befinner seg, for eksempel når det gjelder alder, kunnskap og erfaring.

GANGEN I VEILEDNINGEN

Som mange andre prosesser, kan også veiledning illustreres med en fisk.

KOMMUNIKASJON

Dialogen (samtalen) er hovedformen i veiledningen. Også her har veilederen hovedansvar for å legge til rette for at alle kommer til ordet. Igjen er det viktig at ungdommene er i fokus, ikke du som veileder. ”Dialogen i veiledning skal preges av velvilje, likeverdighet, gjensidighet, respekt, akseptasjon, vilje til å lytte og forstå” (Tveiten 2008:144).

En veileder skal være bevisst sin egen kommunikasjon, verbal som non-verbal. Lytting er mer enn å høre.

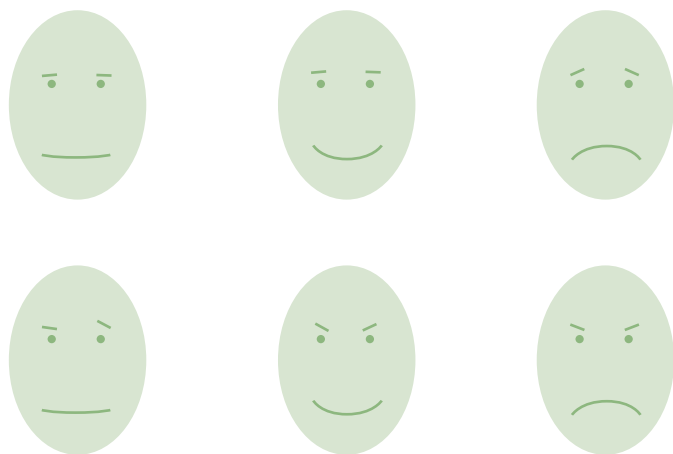
AKTIV LYTTING

NONVERBAL

Ansiktsuttrykk
Øyekontakt
Kroppsspråk
Stillhet

VERBAL

Stille spørsmål
Gjenta nøkkelord
Sammenfatte
Pauser
Oppmuntre
Reformulere
Oppsummere

Vi vet alle at følelsene våre gjenspeiler seg i ansiktsuttrykk. Men visste du at det også er slik at ansiktsuttrykket ditt påvirker dine egne følelser?

Ansiktsuttrykket kan derfor både begrense og øke ens evne til tilstedeværelse hos den andre.

GODE SPØRSMÅL

Spørsmål som bidrar til refleksjon, oppdagelse og bevisstgjøring er gode spørsmål i en veiledningssituasjon. Såkalt åpne spørsmål inviterer den andre til å fortelle mer. *Hva, hvordan, hvis og når* er ofte gode ord å begynne med. Åpne spørsmål inviterer til at den andre kan fortelle og oppdage. Eksempel på et åpent spørsmål er ”Hvordan går det med deg?” i stedet for ”Går det bra?”. Andre åpne spørsmål er ”Hva har hendt siden sist?”, ”Hva vil dere bruke møtet til?”, ”Hvorfor syns du denne saken burde prioriteres?” ”Hvordan går vi frem videre?”

Lukkede spørsmål er derimot spørsmål som kan besvares med få ord, gjerne ”ja”, ”nei” eller faktasvar. Hensikten med å stille slike spørsmål er vanligvis å få ut begrenset informasjon. ”Har du sittet i ungdomsråd tidligere?” ”Når begynner skolen igjen til høsten?”. Slike spørsmål egner seg derfor ikke til å legge til rette for at vedkommende kan snakke om det de selv er opptatt av.

Som veileder må du være bevisst på å legge til rette, og ikke overta styringen. Usikkerhet gjør ofte at veileder altfor raskt formulerer problemet og gir direkte råd. Da blir det igjen viktig å være bevisst balansegangen mellom støtte og utfordring.

Det finnes noen typer spørsmål du bør unngå, dersom hensikten er å kaste ballen over til ungdommene. Et eksempel er ledende eller retoriske spørsmål, hvor svaret ligger innbakt i spørsmålet. For eksempel ”Det er vel ikke noe problem for deg?”.

Det aller viktigste er likevel å ikke henge seg opp i regler, men stille spørsmål som føles naturlig. Ikke glem de mest åpenbare spørsmålene, som å spørre dem hva de forventer av deg.

Å hjelpe ungdommene med sortere problemer, kan være veileders oppgave, f. eks. ved å peke på hvordan et stort problem kan deles opp i mindre deler, noe som gjør det lettere å få oversikt og finne løsninger.

GODE TILBAKEMELDINGER

Grunnlaget for å komme videre i ethvert prosjekt på en tilfredsstillende måte, hviler på tilbakemeldinger og refleksjon kombinert med erfaringsutveksling og fremdriftsplan. Å gi ros på konkrete oppgaver løst på en god måte gjennom samarbeidet, skaper også rom for at mottaker av kritikk ved et senere tidspunkt, tar dette til seg og gjør de nødvendige grep for å endre sin arbeidsinnsats.

MOTIVASJON

Det kan være særlig vanskelig å motivere unge frivillige til å gjøre en jobb som for dem synes uinteressant eller irrelevant, men har de tatt på seg ansvaret for en oppgave, er det din jobb å legge til rette for at de også kan følge den opp og gjennomføre den. Dette vil gi gode effekter i det videre arbeidet, da opplevelse av mestring og måloppnåelse ofte kan være avgjørende faktorer for om en har lyst til å fortsette arbeidet eller gi opp. Det kan være så enkelt som å få et leserinnlegg på trykk eller se at den ene kaffen hun tok med en politiker faktisk førte til økte bevilgninger til kulturtilbudet i kommunebudsjettet. Vær stolt av ungdommene, og ros de som gjør en ekstra innsats høyt og tydelig foran andre.

KONFLIKT OG KONFLIKTHÅNDTERING

Konflikt er menneskelig, og vil alltid kunne oppstå når vi samhandler. Grunnlaget for å håndtere konflikter og uenigheter legges allerede ved første møte mellom mennesker. Når vi har kunnskap om konflikter vil vi lettere kunne håndtere dem, når vi har kommunikasjonskompetanse kan vi lettere løse en konflikt og håndtere den som en naturlig del av en prosess vi er i.

Konflikt kommer av det latinske ordet *conflictus*, som betyr sammenstøt. På samme måte som sammenstøt, kan også konflikter være mer eller mindre kraftige. Psykolog og advokat Nordhelle (2006) er opptatt av at en konflikt i seg selv ikke er god eller dårlig, men at måten den møtes på avgjør om den oppleves destruktiv eller konstruktiv. For å kunne håndtere en konflikt konstruktivt, må vi forstå hva konflikten går ut på. Og for å forstå hva den går ut på, må vi se på årsaken til konflikten. I årsaken ligger løsningen (Nordhelle 2006:47). Dette er den tradisjonelle tenkningen i konflikthåndtering.

Vi kan dele konflikter inn i **Interessekonflikter**, **Instrumentelle konflikter**, **Verdikonflikter**, **Pseudokonflikter**.

INTERESSEKONFLIKTER oppstår oftest når det er knapphet om ressurser, og uenighet om hvordan ressursene skal prioriteres. Det kan være nyttig å skille mellom behov, interesser og ønsker i en konflikt. Et behov oppleves som grunnleggende viktig og er oftest vanskeligere å forhandle om. Ønsker er derimot noe man ønsker å få oppfylt, men som man godt kan leve uten.

INSTRUMENTELLE KONFLIKTER referer til hva vi skal gjøre, og hvordan vi skal gjøre det. Her er det ikke ressursmangel som er kilden til problemet, men det er uenighet om mål og/eller middel. Ved å avklare forventninger på forhånd, kan en lettere unngå instrumentelle konflikter.

VERDIKONFLIKTER handler om verdier, og kan være av etisk, moralsk, religiøs, sosial eller psykologisk art. Ofte holdes prinsipper opp som argumenter ved uenighet, for eksempel at "Alle har rett til å utøve sin religiøse tro". Det kan hjelpe å la diskusjonen handle om den konkrete situasjonen hvor verdiene kommer i konflikt. Selv om den ene parten setter religionsutøvelse høyt, kan det kanskje likevel diskuteres om dette er noe som må settes av tid til å programmet på seminaret, for eksempel.

PSEUDOKONFLIKTER er når vi oppfatter at vi har en konflikt, mens det i realiteten ikke er noen uenighet. Ofte handler det heller om kommunikasjonssvikt og misforståelser. Å finne gode og tydelige måter å kommunisere på, vil være viktig.

Det skilles også mellom "varme" og "kalde" konflikter. I varme konflikter er det følelsene som dominerer, og konflikten oppfattes personlig. De kalde konfliktene er mer upersonlige og saksorienterte.

Vi mennesker reagerer ofte på "autopilot" i konflikter. De automatiske konfliktmønstrene er angrep, flukt, apati og ettergivenhet.

Det går også an å møte konflikter med gjennomtenkte konfliktmønstre. Thomas (1992) opererer med fem bevisste konfliktstrategier: å konkurrere, unnvike, føye seg, inngå kompromiss og samarbeide. På modellen nedenfor kan en se hvordan samarbeidsvilje og selvhevdelse påvirker hvilken strategi som passer. Som vi vet handler det ofte om å inngå et kompromiss.

PROFESJONELL – PERSONLIG – PRIVAT

Veiledning har også et relasjonelt aspekt, og veileder er hovedansvarlig for kvaliteten på relasjonen i veiledningen og må være bevisst på å ivareta denne (Tveiten 2008). Det kan ofte være nyttig å skille mellom profesjonell, personlig og privat. Det handler om å være bevisst på nærhet og avstand til de du jobber med, i dette tilfellet til ungdommene.

PROFESJONELL

Å være profesjonell handler om fagkunnskap, men også om holdninger og adferd. I noen yrker er det nødvendig å skille tydelig mellom den du er på jobb og den du er på fritiden. Dette er særlig i yrker hvor man jobber med sårbare grupper, og i situasjoner hvor profesjonelle relasjoner kan tolkes som vanlige vennskap. Dette kan for eksempel være spesielt vanskelig når rollene er uklare, for eksempel i arbeid med frivillige. Andre utfordringer kan handle om at man er på samme alder, har felles venner utenfor veiledersituasjonene og lignende. I enkelte yrker er uniform en måte å skille profesjonelle fra andre (eks. sykepleier og politi).

PRIVAT

Som privatperson sammen med venner kan man tillate seg å bli lett irritert, banne og legge ut om lørdagens flørt –uten å tenke videre over hvordan man snakker. Sammen med venner kan man sette seg selv og egne problemer i fokus, og en kan la seg rive med av spontane følelsesutbrudd. I stor grad kan en også vise denne siden av seg selv i jobbsammenheng, men da hovedsakelig sammen med kollegaer. I arbeid med mennesker, og særlig i en veiledningssituasjon, skal man være bevisst på hvilke deler av privatlivet en deler. Den gylnne mellomveien kalles å være personlig, men ikke privat.

PERSONLIG

I arbeid med mennesker erfarer mange at det er en fordel å ”by på seg selv”. Uniform og rollen som profesjonell kan oppleves å stå i veien for en ekte relasjon. Å dele egne erfaringer og å svare på spørsmål om hvordan man har det, er oftest naturlig i profesjonelle relasjoner. Forskjellen er at du som en personlig profesjonell, må være *bevisst* på hva du ønsker å dele om deg selv

og på hvordan du deler det. Hovedstikkordet er at dette er noe du syns det er ok å dele, for din egen del *og for den andres del*. Du bør ha tenkt over om du deler historien på grunn av ditt eget behov for å fortelle om deg selv, eller om det er nyttig for mottaker å høre historien.

Når du vil bruke egne erfaringer for å vise ungdommen at du forstår hvordan det kan være å f. eks ikke mestre arbeidsoppgaver kan du gjøre det på forskjellige måter. La oss si at du forteller om at du virkelig tabbet deg ut på jobben forrige uke. Kanskje er dette ikke en episode du selv føler deg ferdig med, og det kan lett komme ut feil, f.eks. ”sjefen er jo alltid så treig selv, så..”. For det første kan det være ekkelt for deg å ha hengt ut sjefen på en umoden måte. I tillegg setter du deg selv i fokus, og forventer at mottaker kan ta imot.

Det er lett å bikke over til å bli privat, og angre på dette etterpå. Samtidig er virkningen av å dele noe personlig ofte veldig positiv, og kanskje spesielt en situasjon hvor du har vært sårbar/ikke fått det til. Men ofte er virkningen minst like sterk dersom du anonymiserer/generaliserer fortellingen litt. For det første er det lurt å velge en episode som du har gjort deg ”ferdig med”. Det kan også være lurt å si at dette skjedde på din forrige arbeidsplass, slik at det ikke kan spores tilbake til sjefen.

Det melder seg noen konkrete spørsmål som man bør tenke over, i forbindelse med ”nærhet og avstand” til ungdommene du skal veilede. Dersom aldersforskjellen mellom deg og ungdommene du jobber med ikke er så stor, er disse punktene særlig viktige. Hvordan unngår du at dere blir for ”nære”? Er det f. eks naturlig å være Facebookvenner? Bør du i så tilfelle tenke over hvor mye informasjon om deg selv du har der ute? Kan det kanskje være aktuelt å lage din egen jobb-profil, f.eks. ”Knut Ungdomsrådet” eller “Trine Fylkeskommunen”?

Å VEILEDE I PRIORITERINGSPROSESSER

Ungdommene i ungdomsrådet er gjerne engasjert flere steder; i idrettslaget, på kulturscenen, på fritidsklubben m.m. I tillegg går de fleste på skolen, og har lekser og innleveringer, eksamener og skoleturer. Familien lurer kanskje på hvorfor de ikke lengre spiser middag sammen hver dag, og vennene som ikke er aktive i ungdomsrådet funderer over hvorfor de ikke er så mye sammen lengre. Ungdommene kan oppleve krysspress som igjen kan føre til en stressende hverdag. Det politiske arbeidet de driver med har ingen opplagt begynnelse og slutt, man kan alltid jobbe litt mer med en sak og det kan være vanskelig å sette grenser.

Hvordan velge ut de viktigste sakene? Hvordan prioritere og hvordan delegerer? Hvordan kan de være sikre på at den jobben de ønsker utført, blir gjort på en god måte dersom de gir ansvaret til noen andre? Og hva er poenget med delegering når det oppleves som at det fører til merarbeid, fordi det samtidig innebærer et oppfølgings- og veiledningsansvar for overfor den som skal utføre oppgavene? Er det ikke like greit at jeg bare gjør det selv, kan man jo gjerne tenke, ung som voksen.

Et ungdomsråd kan for eksempel ha som mål å finne, prioritere og fremme 5 saker for kommunestyret eller fylkestinget.

For å forme en prioriterings og fordelingsprosess, er det viktig at du som sekretær har et helhetlig perspektiv på ungdomsrådets arbeid. Dette innebærer at du må ha fokus på både å få gjennomslag for de politiske sakene og på å etablere en god organisasjonskultur som fremmer kontinuitet og er i stand til å takle motgang og utskiftning i rådet. Du kan hjelpe ungdommene med å dele store mål inn i mindre delmål og dermed se litt tydeligere hva hver enkelt aktivitet og mål innebærer av arbeid og innsats.

Dersom man har arbeidsgrupper der hver enkelt har et konkret oppfølgingsansvar, vil det være lettere å følge opp for den som har hovedansvaret for saken og gi konstruktive innspill underveis i prosessen. Lag konkrete avtaler om når man skal snakke sammen om fremdriften i prosessen, slik at man har konkret målbare tidsenheter å forholde seg til. Dette er også viktig for å bygge en god organisasjon som er stabil.

Arbeidsgruppene kan gjerne organiseres etter kommunestyrets komiteer og ha ansvar for sakene som inngår som en naturlig del av kommunens komité sitt arbeide.

Skriftliggjøring av prosesser og evalueringer i etterkant er viktige arbeidsdokument for neste års ungdomsråd. Skriv ned hvilke politikere som er kontaktet når og hva de svarte på den konkrete henvendelsen om for eksempel å forbedre skolehelsetjenesten eller billigere kino for ungdom. Da vet alle i ungdomsrådet hva de ulike politiske partiene står for i den enkelte sak, og kan legge press på de i pressen dersom politikerne ikke følger opp det de har lovet.

Dilemmaer knyttet opp mot personlige veivalg og stressårsaker i nå-tid er nyttige å ta noen runder på, særlig dersom ungdomsrådet har et arbeidsutvalg eller styre. En gjennomgang av hva ungdommene har av prioriteringer og ønske om måloppnåelse, kan være et nyttig verktøy i prosessen rundt prioritering og sortering av arbeidsoppgaver.

Å prioritere noe betyr at andre oppgaver får mindre fokus. Det er en tøff jobb som leder å ta en prioriteringsavgjørelse. Du som sekretær blir en viktig støtte for de som tar avgjørelsen her. Dokumentasjon og kommunikasjon omkring hvorfor prioriteringsavgjørelsen er tatt, er særlig viktig. Konsensus i gruppa og lojalitet til vedtaket om en prioritering er også særlig viktig her. Et ungdomsråd som prioriterer tydelig har større mulighet for å lykkes i sitt arbeid, enn et råd som velger å vurdere alle saker som like viktige.

FASILITATOR

Her er et eksempel på en introduksjonstekst til nye fasilitatorer knyttet til en ungdomshøring der målet er å kartlegge ungdoms refleksjoner over deltagelse og medbestemmelse.

Du som tilrettelegger, eller fasilitator om du vil, er du med på å bidra til at alle som deltar blir hørt i denne prosessen. Du er den som igangsetter metodene etter at vi som styrer prosjektet har presentert opplegget for alle.

Underveis i prosessen, er du en viktig aktør i å lytte og stille oppfølgings spørsmål til nøkkelutsagn fra deltakerne. Du kan godt stille dumme og naive spørsmål, det hjelper for å dra alle med i prosessen og skape en felles forståelse av vanskelige formuleringer som ”samfunnsarenaer” og ”demokratisk deltagelse”. Still gjerne åpne spørsmål som gjør at deltakerne selv definerer hva de selv mener er viktig å inkludere i definisjonen av ”fritid” eller ”familien”.

Du er viktig for at prosessen skal gå fremover og du minner deltakerne på elementer underveis som de kanskje kommer litt bort ifra i en ivrig diskusjon eller samtale. Men du tar ikke over prosessen, det er ikke du som er den viktige her, det er deltakerne og deres fokus. Du sørger for at man kommer innom de viktigste punktene, men det er de selv som setter grenser for når man er ferdige med et tema.

Positivitet er viktig i din rolle, at du nikker, smiler og ønsker deltakernes utsagn velkomne i gruppa. Du er voksenperson og kan fort komme i en posisjon der deltakerne ser på deg etter bekreftelse på det de sier. Dersom du er ukomfortabel med å gi bekreftelse på noe, kan du se bort, eller ikke si noe tilbake, som oftest løser det seg da med at noen andre i gruppa tar kontroll og fører prosessen videre.

Er du nysgjerrig, vil du komme langt. Still oppfølgings spørsmål og skap god stemning. Det kan også være smart å stille kontrollspørsmål for å forstå eller for å få resten av gruppa til å forstå, som ”når du sier at du er med i elevrådet, betyr det også at du får lov til å være med på å bestemme på skolen?” ... ”Å, så det er ikke elevrådet som bestemmer alt, men hva bestemmer dere da?”.

Du stimulerer også deltakere som ikke er motiverte. Vær engasjert og still konkrete spørsmål, eller be om bekreftelse eller avkreftelse på et utsagn. Et eksempel kan være ”når du ikke er på skolen, gjør du ikke noe da?” Forsøk også å få de andre til å hjelpe hverandre frem til gode løsninger på hva de vil si.

Du må være fleksibel nok til å endre opplegget underveis. Dersom det er noe som ikke passer i din gruppe, eller du sitter fast, vil vi som prosjektledere understreke at det bare er å vinke på oss, så skal vi komme og være med og bistå i prosessen.

Det er deltakerne som er eksperter på sin egen situasjon og det er til sist deres anbefalinger til inkluderingsutvalget som skal komme frem i rapporten. Vi som tilretteleggere er her som noen slags fødselshjelpere, deltakerne sitter på løsninger til hvordan de selv mener vi kan fremme deres stemmer, deres deltagelse, deres behov, deres avgjørelser. Alle skal få mulighet til å komme med sine tanker og innspill innenfor trygge rammer.

GANGEN I DAGEN:

Vi starter i stor gruppe for at man skal bli vant til å snakke foran en stor mengde mennesker. Dette mener vi er med på å skape et godt klima for den siste debatten, som også foregår i plenum. Der skal deltakerne bli enige om ti prioriterte anbefalinger til utvalget. Vi kommer til å ta med mer enn bare dette i rapporten, men disse vil bli synliggjort som ekstra viktige. Derfor må vi dokumentere hele prosessen, men spesielt argumentene i denne siste utvelgelsen – hvorfor er nettopp disse anbefalningene de viktigste?

NETTVERK OG NETTVERKSBYGGING

Skal unge kunne være en god premissleverandør for samfunnet både lokalt, regionalt og nasjonalt, er et viktig at det finnes voksne rundt dem som tilrettelegger og veileder dem videre. Erfaringer viser at mange voksne ungdomsarbeidere har lite nettverk rundt seg, og da kan arbeidet som tilrettelegger og veileder bli vanskelig. I blant annet Nord-Trøndelag er denne utfordringen blitt tatt på alvor, flere former for nettverk – både lokalt og regionalt er etablert; for ved å styrke nettverkene rundt ungdommene, styrkes ungdom i hele regionene.

HVORFOR FAGLIGE NETTVERK AV UNGDOMSARBEIDERE

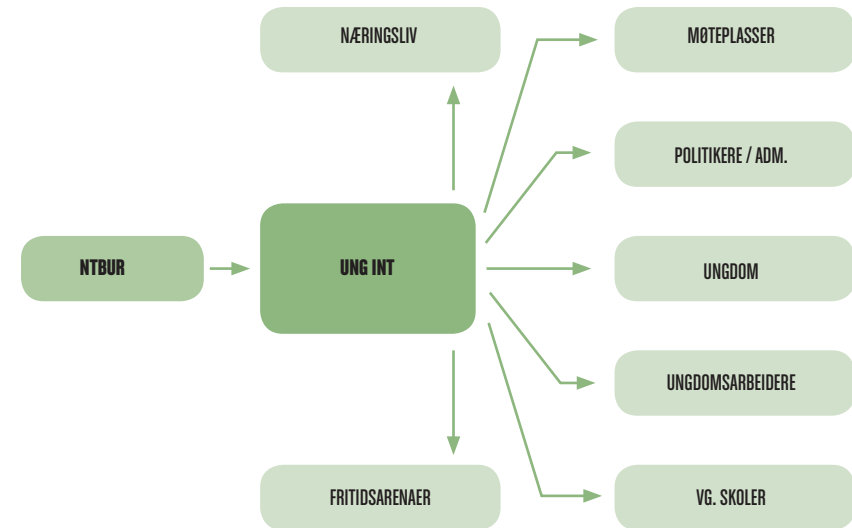
Fordelene med å ha et faglig nettverk rundt seg i arbeidshverdagen er blant annet:

- Det er sosialt, noe som gir økt trivsel på arbeidsplassen
- Man har sparringspartnere / trenger ikke finne opp "kruttet" på nytt
- Man kan dra nytte av kollegaenes nettverk og kompetanse
- Man kan få inspirasjon og økt kunnskap
- Man kan få arrangementshjelp
- Man kan medvirke på andre arenaer enn primærarena

EKSEMPEL PÅ FYLKESNETTVERK

Nord-Trøndelag Barne- og Ungdomsråd (NTBUR) har tilholdssted i et selvopnevnt arbeidsfellesskap på Fylkets Hus kalt Ung i Nord-Trøndelag (Ung i NT). Dette nettverket ble etablert fordi man så nytten av hverandre i arbeidshverdagen, og ikke minst at arbeidsfeltene i organisasjonene hadde visse krysningspunkt. Ung i NT er et mobilt fellesskap som endres litt ut fra hvilke satsninger og prosjekt som er i gang i fylket. Pr. august 2011 består fellesskapet av NTBUR, Ungdommens Kulturmonstring (UKM), Elev- og lærlingombudet, Ung Tiltakslyst og www.ungint.no. Ung i Nord-Trøndelag er en motor i regional utvikling og et servicekontor for ungdom. Hver enkel virksomhet og prosjekt opererer selvstendig, men samtidig drar man veksler av å være i et større nettverk innenfor ulike kompetanseområder; være seg utdanning, kultur eller næring.

De ulike aktørene i Ung i NT har flere felles satsningsområder og sammenfallende målsetninger. Ung i NT arbeider for reell medbestemmelse for barn og unge i Nord-Trøndelag. Ung i NT vil være med å påse at ungdomsperspektivet blir ivaretatt av alle samfunnsaktører i fylket. Ungdommen er hovedpremissleverandør for arbeidet i Ung i NT.

Illustrasjon på utvikling av nettverk, og hvordan dette "formerer" seg:

EKSEMPEL PÅ REGIONALT NETTVERK NORD-TRØNDELAG OG JAMTLAND:

Det interregionale prosjektet Rondell var et samarbeid mellom Nord-Trøndelag og Jamtland i Sverige, og prosjektperioden var fra januar 2008 – juni 2011. Rondells mål var å støtte de voksne nøkkelpersonenes (Rondellenes) arbeid for å skape gode forutsetninger for ungdoms utvikling i regionen. Strukturen med ungdomsråd skulle utvikles, styrkes og fornyes.

Prosjektet skulle gi disse Rondellene motivasjon, inspirasjon og økt kompetanse. Kommunikasjonskanaler og nettverk på ulike nivå skulle skapes, utvikles og sikres for fremtiden. Ved å ta utgangspunkt i velfungerende møteplasser for ungdom og ungdomsråd skulle man lære av hverandre, og på sikt finne former og strukturer for ungdomsarbeid som fungerte i alle kommuner. En viktig del ville være å utvikle verktøyskrin som kunne brukes av alle i arbeid med ungdom framover.

Fylket ble delt inn i 4 nettverk, hvor hvert enkelt nettverk hadde samlinger studiebesøk til hverandre etter behov. For å sikre en levetid etter prosjektets slutt, ble det etablert et nært samarbeid med Ungdom og Fritid. Dette førte til at flere kommuner gikk sammen og meldte seg inn i Ungdom og Fritid som egne kretser. På den måten kunne samarbeidet videreføres i en formalisert

form, samt at det var mulig å få økonomisk støtte til videreutvikling og samarbeidstiltak.

LOKALE TILPASNINGER AV NETTVERK OG NETTVERKSBYGGING – NOEN FORSLAG:

Det finnes mange muligheter for lokale nettverk og her er noen forslag på hvordan du kan gjøre nytte av de rundt deg som sekretær:

TVERRETATLIGE GRUPPER

I alle kommuner finnes det andre som også jobber for og med ungdom, dette kan f.eks være helsesøster, skoleansatte, barn- og unges talsperson, fritidssklubbansatte, kulturarbeidere, barnevernet, politi og personer tilknyttet kirken. Å etablere tverretatlige grupper innenfor enkelte fagfelt kan resultere i både kompetanseheving, kvalitetssikring av beslutninger samt nettverksbygging

KONTORFELLESKAP

I hvilken avdeling / etat har man egentlig kontorplass? Det kan være godt å ha andre som jobber med ungdom rundt seg i det daglige; dette for å ha sparringspartner(e), samarbeidspartner(e) og et utvidet nettverk.

MØTEPLASSER MELLOM ANSATTE, POLITIKERE OG UNGDOM

Tilrettelegging av felles møteplasser hvor ungdom er satt på dagsorden er viktig. Ofte er det dessverre slik at ungdom, ansatte og politikere ikke tenker ungdomssatsing sammen. Jo mer ansatte, politikere og ungdom er samlet, jo lettere er det at ansatte og politikere får et eierforhold og en ansvarliggjøring av ungdomsarbeidet i kommunen. ”Ungdommen har ideene – de ansatte har arbeidskraften til realisering – politikerne har pengene”

KOMPETANSEHEVING

Det å delta på konferanser og samlinger hvor andre med liknende arbeidsoppgaver deltar bør prioriteres, dette gjelder både lokalt, regionalt og nasjonalt. Økt kunnskap gjør deg tryggere i den viktige jobben som ungdomsarbeider / sekretær.

FELLESSLINGER FOR UNGDOMSRÅD OG UNGDOMSARBEIDERE

Inngå et samarbeid med nabokommunen(e) for kompetanseheving og erfaringsutveksling mellom de ansatte og ungdomsrådene. Lær av hverandre!

INGEN HØRER PÅ MEG!

Dråpene i panna er meterstore parabolantenner for å ta i mot blikkene. Henedene er ekle, klamme, dirrende insekter. Munnen kjennes som du har slikka støvfilteret i tørketrommelen, og hele rommet svaier som en fryktelig ugunstig kveld på danskebåten. Du skal snakke.

Kjenner du igjen følelsen? Den panikken som setter seg i kroppen like før du skal begynne på en presentasjon, et foredrag, et innlegg? Å snakke i forsamlinger er som en folkesykdom – det er mange som påberoper seg å ha den, men med noen enkle grep er det mulig å bli litt tryggere.

Denne lille teksten er mynta på deg som skal hjelpe ungdommer med å tørre å ta ordet. Det er begrensa hvor mye det er plass til å si her, men jeg skal prøve å gi deg noen enkle tips du kan viderebringe – og til hva du må tenke på når du gjør det.

Tale- og debatteknikkursenes forbannelse

Det finnes veldig mange tale- og debatteknikkurs der ute. De holdes av skuespillere, politikere, tidligere politikere, coacher, retorikere og mange flere. Jeg har holdt noen selv. Det veldig mange av kursene har til felles, er at de forteller deg om alt du må gjøre riktig for å være en god taler. Veldig ofte handler det om hva du kan gjøre feil. Sånne kurs er kanskje nyttige når du vet hva du driver med i utgangspunktet, og trenger å bli bevisst på mindre uvaner du har. Men for de aller fleste er dette penger og tid ut av vinduet.

Før i tida var musikkundervisningen bygd på at du skulle bygge opp ferdigheter gjennom gradvis mer krevende tekniske øvelser. Til slutt var du så flink at du kunne slippe deg løs. I dag er det mye vanligere å begynne med lek og moro for å ufarliggjøre instrumentet og finne fram til musikkleden. Og så kan de kjedelige og frustrerende tekniske øvelsene komme etter hvert som man er motivert for å mestre nye, vanskelige stykker. Litt sånn mener jeg det er med å snakke offentlig også.

Hvis du skal hjelpe ungdom med å få pågangsmot og vilje til å snakke offentlig, så kan du tenke på samme måten: Det viktigste er å finne fram til mora med å stå foran andre mennesker. Ved å skape en leken atmosfære hvor det er lov å drite seg ut, så har du alt gjort halve jobben. Som ungdomsarbeider regner jeg med at du har mye kompetanse på dette fra før. Jeg skal derfor konsentrere meg om de viktigste tingene å formidle i det følgende. Du må selv finne ut hvordan du vil bygge opp kurset. Tenk på hvordan du vil vekke oppmerksomhet og holde på den. Gjør gjerne noe litt utradisjonelt. Et godt

tale- og debatteknikkurs krever mye forberedelse og at du tenker gjennom hva du ønsker å legge vekt på – og metoden du vil bruke. De følgende punktene er hva jeg mener det er viktig å ha med av innhold i et sånt kurs:

Du er bra nok!

Mange tror at de må forandre seg totalt når de skal snakke foran andre. Og ja, når man etter hvert i livet får mer formelle roller å forholde seg til, så hender det at man kanskje må det. Men skal du holde et innlegg på vegne av ungdomsrådet i bydelsutvalgets åpne halvtime eller fortelle klassen din hvorfor du bør sitte i elevrådet, så er det viktigste at du er deg selv. Derfor er det viktig å formidle at du kan ha tro på deg selv – husk at du har noe viktig å fortelle de andre som de ikke vet fra før!

Brenner du for noe? Vis det!

Å være overbevist selv er nøkkelen til å overbevise andre. Men da må du også vise at du er engasjert! Ingen bryr seg om du sier noe feil, eller rart; hvis du virkelig mener du har rett og at det er viktig at folk hører på deg, så lytter de til hva du sier.

Kroppen din er et supervåpen!

Alle er nervøse når de skal snakke foran andre. I tillegg til å tenke på at du er bra og kjenne på engasjementet ditt, så kan du også bruke kroppen din til å bli tryggere. Stå med beina litt fra hverandre og la armene være fri, så står du mye stødigere. Senk skuldrene og pust dypt, og du blir roligere. Bruk øynene dine til å se på andre, og se mest på de som smiler og nikker. Da blir du glad og fornøyd. Hvis du tar deg litt tid til å tenke på disse tingene før du snakker, så blir du ikke bare tryggere – men du virker utrolig nok også mer troverdig!

Bruk god tid

Ta deg tid til å tenke når du snakker. Ta pustepauser. Går det fort? Ro ned, og se litt på folk. Som regel oppfatter du deg selv som mye tydeligere enn du er, og du blir bare stressa av å snakke fort. La folk se litt på deg før du snakker, og du får oppmerksomhet. For å få til dette, så er det viktigste at du ikke prøver å si for mye på én gang. Det er bedre at folk husker den ene, viktige tingen du vil at de skal huske, enn at de ikke husker noe av de tjue tingene du sa.

Forbered deg – når du kan

Det er gøy å hoppe ut i det, og det lærer du mye av. Men har du tid, så sett ned noen stikkord på et ark om hva du vil si, selv om det bare er en liten diskus-

jon i klasserommet. Skal du holde et foredrag må du selvfølgelig tenke mer på hva du skal si og sjekke informasjon andre steder, og kanskje øve deg på forhånd. Jo bedre forberedt du er, jo lettere er det å slappe av og kunne ta ting på sparket.

Snakk med folk, ikke til folk

Tenk på hvem tilhørerne dine er. Hvordan tror du at de ser verden? Prøv å sette deg inn i deres situasjon – hva tror du de vil tenke om det du har tenkt å si? Hva slags ord synes de er vanskelige, og hva slags ting liker de? Hvis du tenker litt på dette, så er det mye lettere å få dem til å høre på deg.

Øvelse gjør mester!

Det kan ta litt tid å bli trygg på å snakke foran andre. Men det eneste som virker er å prøve, igjen og igjen. Det er aldri katastrofe, uansett hva du gjør. Tenk gjennom hvordan det gikk etterpå, og prøv å tenke på hva du gjorde bra, og hva du kan gjøre annerledes. Kanskje du kan spørre noen som hørte på om hva de tenker?

Bare en begynnelse

De poengene jeg har satt opp her er en start. Men jeg har tatt med det jeg mener er det aller viktigste å få formidlet. Skal du lage et opplegg for ungdom hvor de skal få forståelsen for noe av dette, så vil jeg anbefale å bruke mye praktiske øvelser, og at du ikke gaper over for mye på én gang.

Et eksempel på en praktisk øvelse jeg har brukt en del, er kan være å få alle til å si én setning om noe de tror på foran alle andre i gruppa og hvor alle andres oppgave er å komme med jublende tilrop – uansett hva som sies og hvordan – en øvelse som gjøres best stående.

Videre, når folk i gruppa er trygge nok på seg selv og hverandre, kan du for eksempel legge opp til at alle skal holde noen korte innlegg for gruppa, hvor gruppa gir tilbakemelding på hva som fungerte godt, og, når de er klare for det, hva som kunne vært enda bedre. Det er viktigst å ha en positiv og oppmuntrende ramme rundt slike øvelser, og ikke bruke mye tid på å komme med kritikk for tidlig.

Lykke til!

UTFORDRINGER OG DRØMMER

Sekretærene for de 15 lokale ungdomsrådene i Oslo kommune ble bedt om å reflektere omkring utfordringer og hindringer som ligger i veien for å bli en ”drømme-sekretær” for sitt ungdomsråd. Dette er hva de har kommet frem til. Hvordan stemmer dette med din arbeidshverdag?

Utfordringer	Drømmen
- Ingen stillingsbrøk eller stillingsinstruks - BU-sekretærene velger ut sakene, ikke ungdommene - Valgprosessen; rekruttering + hele prosessen – tregheten i systemet; fra skolene til bydelen - Ungdommene selv: forståelsen av sin rolle - ”Slitasje” på noen få ungdommer - Mangel på planlegging og strategisk tenking - Samarbeid i bydelene - Samspill mellom de ulike instansene/institusjonene i kommunen/bydelen	- Være ydmyk - Være en formidler - Ta sakene ungdommene brenner for og mener er viktige på alvor - Den voksne skal ikke påvirke i for stor grad, spesielt knyttet til referatskrivingen - Skape engasjement og stille gode spørsmål; en deltakende sekretær er en god sekretær - Følge opp vedtak og ivareta sakene - Sørge for at alle blir hørt på møtet og i de ulike sakene – være en tilrettelegger - Gjøre lederen god/trygg - Gi tilstrekkelig informasjon til at ungdommene er godt orientert i en sak og er i stand til å ta en god avgjørelse/avveining - AU-møter før møtet med briefing i saker - Hjelp til med å ”gjennomskue” politikerne eller måten en sak er lagt frem på

Vårt råd er å identifisere utfordringer og ønske-situasjon. Da kan du lettere sette opp en plan for å mestre arbeidshverdagen din og en plan for hvordan du kan møte ungdomsrådets behov på best mulig måte.

Sentralt ungdomsråd i Oslo ble spurt om hva de mener var det viktigste hos en god sekretær og dette er hva de selv peker på:

FAGLIG	POLITISK	SOSIALT
Være flink til å stille opp på møter og arrangementer.	Få hjelp til å bli med i de politiske prosessene og være med på å både gi råd til politikerne, men også fremme egne saker.	Være punktlig og presis – være et godt forbilde og vise at man prioriterer og respekterer rådet på denne måten.
Hjelp medlemmene å komme inn i systemet – å forstå og arbeide i det lokalpolitiske systemet.	Veiledning i hvordan det politiske systemet fungerer.	Være en av gjengen ved å le og spøke og ha en lett og omgjengelig tone.
Forstå innholdet i sakene og hjelpe medlemmene å forstå helheten.	Vise at man respekterer rådets medlemmers forståelse og utgangspunkt.	God på å bestille pizza og like å spise pizza.
Oppdatert på fakta og fag.	Oppdatert på politisk utvikling og prosess.	Oppdatert på hva ungdom bryr seg om.
Se saker fra ungdoms perspektiv og ha forståelse for deres måte å forstå.	Være oppmerksom på hva som skjer i bydelen.	Ha empati og vise respekt.
Skrive mailer.	Ha teft for å vinkle en sak. Objektiv men veiledende.	Engasjere ungdommene. Være utadvendt og blid.
Planlegge og ha god orden.	Høre på ungdommene, ikke ta avgjørelser på deres vegne.	Ha nese for dårlig stemning i gruppa og bidra til at det blir et godt arbeidsmiljø i rådet.

Hvordan kan man best møte ungdommenes behov som sekretær i kommunen eller fylket ditt?

OPPSTART

Å starte opp et ungdomsråd og driften av dette, avhenger av flere sammenfallende omstendigheter. Det må være reell politisk vilje til å ta med ungdom i medbestemmelsesprosesser i saker som angår dem, politikerne må avsette midler til både drift av rådet og til en stillingsbrøk til en ansatt i kommunen eller fylkeskommunen. Samtidig må ungdommene i kommunen eller fylket ha interesse og motivasjon for å ta i et tak, og sette i gang dette arbeidet. De må være villige til å prioritere arbeidet fremover og gå i dialog med politikerne.

Alle må sette seg inn i de politiske prioriteringene, og dere må sammen ta stilling til hvilke mål og hvilken makt ungdomsrådet skal ta sikte på å ha. Skal rådet prioritere å gi innspill i plan og bygningssaker, skal de fordele midler til lokale kulturarrangement, eller er målet å fremme saker som blir behandlet av politikerne i kommunen eller i fylket på lik linje med andre folkevalgte?

Dette er kontinuerlige prosesser som arbeides med over hele landet i ulik form. Denne første delen av denne manualen for deg som sekretær eller administrativt ansatt, er ment som inspirasjon i en oppstartsfase, eller i en fase der man kanskje butter litt imot i ungdomsrådsarbeidet. Inspirert av Knudtzon (2009), vil vi understreke det viktigste for å oppnå suksess i ungdomsrådsarbeid: Bli godt kjent med hverandre og få politikerne i kommunen eller fylket til å gi ungdomsrådet tilgang på og reell innflytelse i saksgangen frem mot et vedtak.

HVA ER ET UNGDOMSRÅD?

Et ungdomsråd er et råd som representerer ungdoms interesser i fylket eller kommunen uavhengig av interesser knyttet til partipolitikk og organisasjonstilhørighet. Ungdomsrådet skal være et organ for å fremme ungdoms saker overfor politikerne og beslutningstakere.

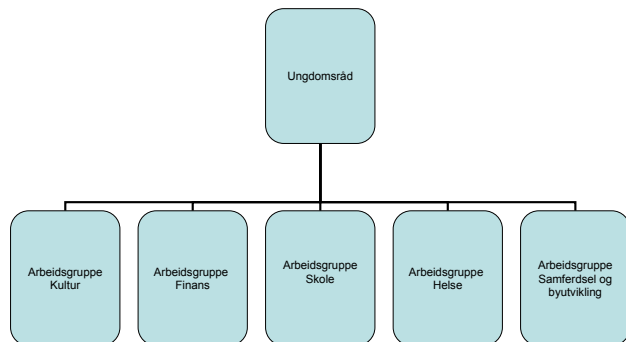
Et ungdomsråd skal ikke fungere som politikernes middel for å få gjennomført sin ungdomspolitik. Det er heller ikke et råd som fungerer ad-hoc knyttet til én spesiell sak som øver press overfor kommuner eller fylkeskommuner i enkeltsaker.

Ungdomsrådet er et lokalt hørings- og innflytelsesorgan, på lik linje med eldreråd og råd for funksjonshemmede. Det er et interesseorgan som skal fremme en konkret gruppes synspunkter overfor lokalpolitikere. Ungdomsrådet skal jobbe for at kommunen blir et bedre sted for unge å leve, og det skal fremme ungdommens interesser.

De lokale/kommunale ungdomsrådene er tilknyttet kommunen og behandler saker som hører inn under hver enkelt kommune. Ungdommens fylkesting eller lignende jobber opp mot byrådet/bystyret eller fylkestinget og tar seg av byomfattende/fylkesomfattende saker.

Ungdommers rett til å si sin mening og bli hørt i saker som angår dem selv, både som individ og gruppe er forankret i FN's konvensjon om barnets rettigheter. Ungdomsråd er en måte å sikre at ungdom får innflytelse på. Ungdomsråd består av ungdom som velges av ungdom. I Norge har vi ungdom-

Arbeidsstruktur ungdomsråd

sråd i kommunene og på fylkeskommunalt nivå. Vi snakker gjerne om dette som lokalt og sentralt.

Ungdom skal ikke leke politikere og simulere det politiske systemet, de skal delta i politikken.

Få kommuner og fylkeskommuner organiserer sitt medvirkningsorgan for unge på samme vis. I rapporten "De unge stemmene" får du et godt innblikk i medvirknings-Norge: NIBR.NO/NVHETER/ANDRE/NV-RAPPORT-FRA-NIBR-DE-UNGE-STEMMENE/ og NOVA har nettopp samlet inn erfaringer og modeller for å fremme de som defineres som "utsatt ungdom" i en rapport: NOVA.NO/ID/24227.0.

Ungdomsråd er en viktig måte for kommune og fylke å oppfylle sine forpliktelser i forhold til Norsk lov og Barnekonvensjonens artikkel 12 som sier at alle barn og unge har rett til å si sin mening og til å bli hørt i saker som angår dem, både som individ og gruppe. Dessuten sier artikkelen at deres meninger skal tillegges vekt. Barn og unges rett til medvirkning er ikke begrenset til ungdomsrådene. Både barneloven, opplæringsloven og plan- og bygningssloven omhandler retten til medvirkning spesifikt. Å ta barn og unge med i avgjørelsene bør være en selvfølge på alle arenaer der de befinner seg.

Ungdomsrådene gir ungdom et talerør og muligheten til å påvirke sin egen hverdag og sitt nærmiljø. Derfor er ungdomsråd en av mange viktige brikker for å oppnå målet om at barn og unge skal bli tatt på alvor, og gi dem innflytelse over politiske beslutninger som angår dem. 16-åringene er ekspertene på å være 16 år. De har ofte andre perspektiver og holdninger enn voksne. Det er viktig at ungdoms meninger uttrykkes av ungdom selv og på ungdoms vis. Det å ta ungdomsråd på alvor er ikke bare et pliktlop og et ansvar for politikerne. Nei, det gir helt nye ideer, innspill og forslag til den lokale politiske debatten.

For deg som sekretær og voksen tilrettelegger er det særlig viktig å ikke "forvoksne" språket i protokollen. Politikerne er ute etter hva de unge selv mener, ikke silet gjennom en voksen forståelse av det de blir bedt om å uttale seg om eller kommer med innspill til. Det er også viktig å huske på at ungdomsrådet ikke består av små voksne, det er ikke nødvendig og heller ikke forventet at de bruker et stivt byråkratisk eller politisk korrekt språk.

Et ungdomsråd skal representere de unges stemmer som ikke har noen annen stemme i demokratiet. Det året man fyller 18 år har man i Norge stemmerett, og har dermed en direkte stemme i demokratiet. I Norge representeres unges stemmer før de fyller 18 år gjennom foreldrenes stemme i demokratiet. For at unge selv skal ha en direkte stemme i demokratiet, er det viktig at ung-

domsråd tilrettelegges særlig for de under 18 år. Flere ungdomsråd i Norge på kommunalt og fylkesnivå har eldre representanter enn 18 år. Noen steder sier man at det er greit å sitte i rådet til man er ferdig med videregående skole, andre steder er man potensiell representant også etter det. Dette gjelder særlig der man ikke har noe annet råd enn samlingen av ungdomsorganisasjoner.

NOEN PÅVIRKNINGSKANALER FOR UNGDOM:

Når vi snakker om påvirkningsmulighetene for ungdom deler vi det gjerne inn i disse fire mulige kanalene:

ORGANISASJONSKANALEN

Påvirke gjennom en organisasjon. Det finnes organisasjoner som jobber lokalt, regionalt og nasjonalt og som hele tiden påvirker politikere.

PARTIKANALEN

Påvirke gjennom å melde deg inn i et politisk parti. Nesten alle partier som er representert i kommunen, fylket eller i Stortinget har et ungdomsparti som ønsker å påvirke de nasjonale politikerne.

AKSJONSKANALEN

Det er også vanlig å påvirke gjennom aksjoner. Her er det vanlig å bruke forskjellige virkemidler som leserinnlegg i aviser, streiker, demonstrasjoner eller gjennom å mobilisere på Facebook. Dette kan skje både lokalt, regionalt og nasjonalt.

UNGDOMSRÅDSKANALEN

Du kan også påvirke ved å bli medlem i et ungdomsråd. Et ungdomsråd kan ta opp egne saker, svare på høringer og generelt gi råd om alt som handler om ungdom.

ETABLERINGSFASEN

UTREDNINGSFASEN / Å ETABLERE ET UNGDOMSRÅD

Når ungdomsråd skal opprettes kan det være etter initiativ fra ungdom eller politikere i kommunen eller fylkeskommunen. Hensikten for ungdom som ønsker seg innflytelse kan være noe helt annet enn hensikten til politikerne. Uansett om ideen kommer fra ungdom eller politikere, er det mange ting som skal avklares før rådet kan tre i kraft. En prosjektgruppe kan klargjøre mange av spørsmålene en må finne svar på.

TENK FLERE SAMMEN

Ungdom må være med helt fra starten av. Etabler en prosjektgruppe som består av ungdom, politikere og en eller to som er tilknyttet kommunens administrasjon. Dette trenger ikke nødvendigvis å være en som til daglig kun jobber med ungdom, det kan like gjerne være personer som er tilknyttet bystyrets sekretariat og som sitter med viktig politisk innsikt. For å sikre politisk tyngde kan det være hensiktsmessig at prosjektgruppa ledes av en politiker i fylkestinget eller kommunestyret.

Barne- og ungdomsorganisasjonene i kommunen eller fylket bør trekkes med som medlemmer i prosjektgruppa for å sikre eierforhold og medvirkning i prosessen. Det kan oppstå en "konkurransesituasjon" mellom et ungdomsråd og de eksisterende organisasjoner hvis de ikke blir tatt med på råd. Det kan også være slik at det er de som vet hva som er utfordringer når en skal medvirke i kommunale og fylkeskommunale saker. Barne – og ungdomsrådet i fylket, elevorganisasjoner, kommunens/fylkets idrettskrets, politiske ungdomsorganisasjoner og ungdomsklubber et blant de aktørene som er aktuelle, men det finnes mange flere. Kanskje skal man også vurdere å leie inn noen utenfra som kan se på fylket/kommunen med nytt blikk, en som har erfaring med slikt ungdomsarbeid fra andre kommuner eller fylker?

Prosjektgruppen må ta stilling til hva som er målet for ungdomsrådet. Hvis ikke kommunestyret/fylkestinget har sagt noe spesielt om dette i sitt vedtak, da må en gå løs på de generelle målene for kommunen/fylkeskommunen. Det er bra om prosjektgruppen setter seg ned og lager et felles mål å jobbe mot. Dette målet blir da plattformen for ungdomsrådet.

FORSLAG PÅ SAMMENSETNING TIL PROSJEKTGRUPPE:

To-tre ungdommer (en elevrådsleder, en fra en organisasjon i nærmiljøet og en tredje fra en skole eller en fritidsklubb).

To politikere (gjærne en fra det største partiet sammen med en som er fra et opposisjonsparti).

En-to fra administrasjonen (en fra politisk sekretariat og en knyttet til utdanningsetaten eller fritidssektoren). Administrasjonen fungerer som sekretær og prosjektleder og sikrer forankring i det administrative systemet.

Arbeidsgruppen gjør undersøkelser i kommunen eller fylket og ser etter behovet og hensiktsmessig arbeidsmetoder for rådet. De bør også gjøre en vurdering i forhold til hvilken avdeling/etat sekretærfunksjonen bør være tilknyttet og hvordan rådet skal legge opp arbeidet sitt for å sikre best mulig arbeid og representativitet for ungdommene i akkurat denne kommunen eller fylke.

FORSLAG PÅ MANDAT TIL ARBEIDSGRUPPE:

Arbeidsgruppen skal gjøre en utredning av hvilke ungdommer som bor i og bruker kommunen/fylket, og dermed har interesser som må ivaretas i fylket/kommunen. Etter et kartleggingsarbeid, fremlegger arbeidsgruppen en rapport for bystyret/fylkes som sier hvilke grupper som bør representeres i ungdomsrådets sammensetning, anbefaler varighet på vervene, gir et forslag på mandat og foreslår en demokratisk valgprosess. I tillegg foreslår prosjektgruppen i sitt fremlegg mål og hensiktsmessig arbeidsmetode for rådet. Gruppen skal foreslå møtehyppighet, rollefordeling (som sekretariatsfunksjon og møteledelse), innkallelse, faste saker og hvordan politikerne i kommunen/fylket skal behandle saker/protokollen fra ungdomsrådet.

Når arbeidsgruppen overleverer sin rapport med foreslått fremdrift og resultat, bør man tenke igjennom hvilke skoler, fritidsklubber og organisasjoner som skal representeres i rådet. I tillegg må man ta stilling til hvordan rådet på best mulig måte skal ivareta de personene som ikke går på skole, er organisert i en aktivitet eller i en fritidsklubb. På landsbasis er det omkring 1 av 4 som ikke deltar i videregående opplæring, og ungdomsrådet skal også representere denne gruppen. I tillegg er det andre grupper med særlige behov for representasjon, som funksjonshemmede, de under omsorg av barnevernet etc.

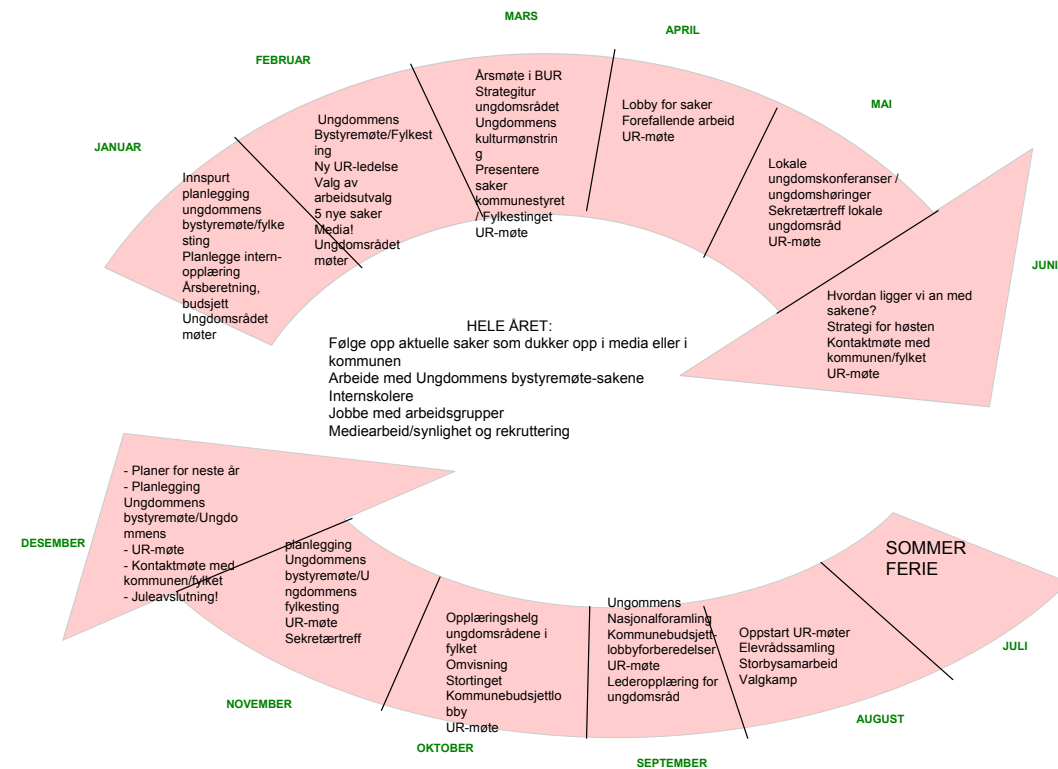
LAG MÅL

Man må ha mål for å komme noen vei. Lag et konkret og tydelig mål som sier noe om hvorfor et ungdomsråd skal opprettes og hva utbyttet kan være. For å finne frem til riktig mål er det lurt å involvere ungdom i kommunen/fylket. En veldig fin metode for å samle innspill for å finne et mål alle kan identifisere seg med, kan være å arrangere en ungdomshøring. Ungdommene som inviteres hit kan komme fra videregående skoler, ungdomsskoler, fritidsklubber,

andre barne- og ungdomsråd, ungdomsorganisasjoner, lag og foreninger. Kanskje er det også noen på høringen som har lyst til å bidra i det videre arbeidet med opprettelsen av ungdomsrådet? Hvis så, pass på å ta godt vare på disse spirene og engasjerte ungdommene, de kan komme med nyttige innspill og ikke minst være gode ambassadører for ungdomsrådet og dets arbeid i etterkant. Ungdomsrådet er også avhengig av å få saker fra lokalmiljøet, og disse engasjerte ambassadører vil kunne komme til å være veldig nyttige teamdeltakere for å få til dette.

PROSESSEN

Etter høringen tar arbeidsgruppen med seg innspillene tilbake til sitt videre arbeid. Det er nå på tide å lage en plan for gjennomføring. Dette er en fin øvelse for å omformulere resultatene fra ungdomshøringen til noe konkret som brukes i saksfremlegget. Uansett hva man skal planlegge, er dette en grei metode for å dele opp veien til målet i faser. Her er et eksempel på et årshjul:

TENK KONKRET

Sørg for at det er klare rammer for hva ungdomsrådet skal eller eventuelt ikke skal gjøre. Lag en plan for det administrative og økonomiske aspektet rundt sekretær oppgaven og driften av rådet. Sett gjerne av en prosjektpott så ungdomsrådet har egne midler. Det kan være nødvendig for at ungdomsrådet skal få profilert seg på en god måte, og få gjennomført prosjekter og arrangementer.

ØKONOMI

I de fleste kommuner og fylker får ungdomsrådet midler over budsjettet til kommunen eller fylket. Ofte omtales midlene tildelt som møtegodtgjørelse, og pengesummen til hver enkelt regnes da ofte til å være den samme som medlemmer av andre råd i kommunen får. Det er viktig å presisere at ungdomsrådet selv råder over disse midlene og kan gjøre vedtak på å for eksempel bruke midlene på en felles helgetur med opplæring og sosialt samvær. Har man en avtale med bystyret om at bystyret tar møtereferater fra ungdomsrådet til orientering, vil man gjennom dette fortelle politikerne hvordan ungdommene selv ønsker å bruke pengene de får tildelt.

Det er stor enighet om at unges stemmer er viktige, særlig politisk. Det er få som er uenige i at ungdom skal bli hørt eller tatt med på råd når saker som angår de skal avgjøres. Der man gjerne møter motstand er når man viser hvor mye midler, gjerne til en stilling, som skal tilrettelegge for ungdomsrådsarbeid. Dette er også en problematikk vi vil komme tilbake til, da i forhold til hvordan det kan være lurt å strukturere ens arbeid og årshjul.

Ungdomsrådet får ofte midler de skal fordele på kulturtiltak i kommunen. Tenk nøye igjennom hvor mye tid dette tar og hvilke saker dette kan utover ved å velge å fokusere på tildeling av midler. Bør rådet finne en løsning som sikrer ungdom innflytelse på flere områder samtidig?

OPPSTART AV UNGDOMMENS BYSTYRE I TRONDHEIM.

Bystyret i Trondheim vedtok å opprette et Ungdommens bystyre (UB) på bakgrunn av blant annet lav valgdeltagelse blant de unge og ønske om å øke samfunns-engasjementet.

I forbindelse med opprettelsen av UB i Trondheim ble det arrangert høring på skolene. Elevene ble bedt om å komme med innspill på

- hvilke oppgaver UB skulle ha
- hvem som skulle sitte i UB
- møtehyppighet og organisering.

På bakgrunn av høringen blant elevene la rådmannen fram et forslag til sammensetning, budsjett og organisering. Resultatet ble et ungdommens bystyre sammensatt av en representant fra hver ungdomsskole og en fra hver videregående skole. I tillegg skal det være to representanter for lærlingene. Skolens elevråd har ansvar for å gjennomføre et demokratisk valg av representant og vararepresentant til Ungdommens Bystyre. Alle elever ved skolen kan stille og representantene sitter på vegne av alle byens skoleelever under 18 år.

UB skal ha beslutningsmyndighet og i tillegg være høringsinstans i alle saker som berører barn og unge i Trondheim.

Ungdommens bystyre har tilknyttet nettverk som skal ivareta både barneskoler og nærmiljø. Det er essensielt for å sikre en bred medvirkning i forhold til saker og engasjement.

Det er også en koordineringsgruppe med representanter fra hver av enhetene hos rådmannen som har i oppgave å innhente saker som UB bør uttale seg om, samt formidle UB's standpunkt videre i saksbehandling fram til bystyret. Hjemmeside: WWW.TRONDHEIM.KOMMUNE.NO/UB/

VALG OG REPRESENTATIVITET

Et ungdomsråd som er representativt sammensatt vil oppnå større legitimitet enn et råd som er tilfeldig satt sammen av for eksempel venners venner eller lærerens yndlinger – for å sette det på spissen. Representativitet er ikke bare et vanskelig ord, det er også et komplekst fenomen som mange organ sliter med å oppnå. Det er samtidig noe av det viktigste et råd har å arbeide mot.

Det er ikke dermed sagt at man skal ha alle grupper direkte deltakende i rådet til enhver tid, men rådet bør ha tilgang til informasjon og ”ekspertuttalelser” fra grupper mennesker som er særlig berørt av et fenomen i en viss sak for at de skal kunne uttale seg i saken på vegne av denne gruppa. Rådet må derfor være helhetlig sammensatt av representanter fra ulike ungdomsgrupper i kommunen eller fylket som de skal arbeide for å fremme sakene og interessene til.

Minst like viktig er det for rådets legitimitet at ungdom de representerer føler seg ivaretatt av ungdomsrådet og opplever seg hørt og trodd på når de fremmer saker for ungdomsrådet som rådet igjen tar med seg videre i den kommunale saksgangen. Det er en gjensidighet i det representative, ungdomsrådet er ungdommenes egne folkevalgte. Ungdomsrådet velges av ungdom og blant ungdom. I denne delen vil vi ta for oss hva representativitet er og diskutere noen former for valgordninger som det er lurt å reflektere over i ethvert ungdomsråd.

HVEM SKAL SITTE I UNGDOMSRÅDET?

Aldersgruppen for et ungdomsråd må gjenspeile målet for ungdomsrådet. En vid aldersgruppe er vanskeligere å håndtere enn en smal aldersgruppe. En bred sammensatt gruppe vil vise mange behov. I de fleste saker vil gruppen likevel kunne se tilbake eller fremover på sin egen situasjon, og finne tiltak som er til felles beste. Det er hensiktsmessig at en velger et ungdomsråd som fanger opp noen av de som benytter seg av, eller kan ha nytte av kommunens/fylkeskommunens vide tilbud. Alderssammensetningen hos de som skal sitte i et ungdomsråd kan avgjøre om medlemmene er samstemt i de forskjellige sakene. Hvor i kommunen eller fylket de kommer fra vil også være en faktor.

Du som er sekretær har her en særlig viktig rolle i forhold til å legge til rette for at ungdomsrådet er i stand til å få frem alle stemmene som er nødvendige i den enkelte sak. Bør ungdomsrådet invitere inn flere parter i diskusjonen av en enkelt sak? Er det lurt at man først bruker noen minutter på å tenke gjennom hva de enkelte mener om saken, hvis de setter seg inn i rollen til for eksempel en ungdomsskoleelev med lang reisevei og foreldre som jobber skift, hva ville vært viktig da? Er det lurt å ta en runde rundt bordet så alle får sagt hva de har tenkt?

Din rolle som den som har litt fugleperspektiv er særlig viktig når man arbeider med å gjøre ungdommene i stand til å tenke så representativt som mulig. For at lederen i ungdomsrådet skal kunne vite hvilken metode som kan være best å benytte seg av for å få innspill i den enkelte sak, bør du som sekretær sette deg ned sammen med leder av ungdomsrådet i god tid, gjerne halvannen uke, før møtet starter, for å bli enige om hvordan sakskartet skal se ut og hvilke anbefalinger lederen bør gi til de som sitter i ungdomsrådet omkring hvordan de bør hente innspill til saken. Skal de høre med klassen sin, gjengen sin eller de på klubben? Dette er også en fin måte for ungdommene å lese sakspapirene på forhånd og forberede seg til møtet.

REPRESENTATIVITET

Representativitet er et begrep for å beskrive hvor godt et utvalg gjenspeiler den gruppen det skal representere, f.eks hvor godt et ungdomsråd representerer ungdom generelt.

Både statistiske metoder og metoder hentet fra representativt demokrati kan bidra til et representativt organ. Representativitet er en av flere faktorer som har betydning for organets legitimitet. Det er viktig å understreke at legitimiteten også avhenger av andre ting enn representativitet, bl.a. om den gruppen som skal representeres (f.eks ungdom) generelt oppfatter det som rimelig at det blir representert av utvalget (f.eks ungdomsrådet).

Legitimitet innebærer at mange ser på organet som egnet til å utføre sin oppgave (f.eks uttale seg om hva ungdom flest mener). Legitimitet er viktig for beslutningstakere. Om man setter sammen en gruppe uten beslutningsmyndighet er imidlertid legitimiteten av mindre betydning, da er det ofte representativiteten alene som er det viktigste.

HVA ER REPRESENTATIVITET?

Når en liten gruppe skal representere en større gruppe er det ønskelig med så stor grad av representativitet som mulig. Et eksempel kan være spørreundersøkelser, hvor man gjerne prøver å finne ut hva hele befolkningen i et land mener ved å intervju noen hundre personer. På samme måte ønsker man i politikken å gjennom valg plukke ut kommunestyre, fylkesting og Storting som skal representere befolkningen.

Når man skal sette ned utvalg og arbeidsgrupper eller sette sammen et medvirkningsorgan for ungdom, er det i hovedsak tre fremgangsmåter: Utplukking, loddrekning eller valg. Alle metodene har styrker og svakheter med tanke på representativitet. Ved utplukking bør man legge til grunn kriterier som ligner de man bruker ved et strategisk utvalg til en undersøkelse. På samme måte vil tilfeldig utvalg kunne følge prinsippene fra statistiske undersøkelser. Ved valg bør man ta utgangspunkt i tradisjoner knyttet til representativt demokrati. Det er mulig å modifisere demokratisk valg ved kvotering og loddrekning ved stratifisering for å styrke representativiteten.

REPRESENTATIVT DEMOKRATI

De fleste demokratier i vår tid har gått bort fra både loddrekning og systemer hvor alle borgere kan stemme over spørsmål (selv om det av og til holdes folkeavstemninger). I stedet baserer man seg på representativt demokrati. Dette betyr at folket velger representanter som tar politiske beslutninger på vegne av folket. Det finnes mange ulike syn på hva som er formålet med et slikt valgsystem, men de fleste vil være enig i at en simpel loddrekning er bedre hvis målet ene og alene er å få forsamling som i størst mulig grad gjen-speiler gruppen den skal representere.

Valg fører til skjevheter; i Norge ser vi for eksempel at de folkevalgte forsamlingene har overvekt av menn, folk med høy inntekt og høy utdanning. Samtidig er kvinner, unge, gamle, fattige og innvandrere eksempler på grupper som er underrepresentert. De fleste vil imidlertid hevde at det demokratiske systemet tross skjevheten i representativitet gir en sterk legitimitet til beslutningstakerne fordi det er folket selv som har bestemt at det skal være slik.

Et slikt syn baserer seg på at folket har mulighet til å "holde politikerne i ørene" gjennom valg. Folket delegerer med andre ord til spesielt interesserte å ta beslutninger, men vi har et "ris bak speilet" i form av at politikere som ikke overholder sine forpliktelser kan vrakes ved neste valg.

REPRESENTATIVITET I UNGDOMSHØRINGER

I en ungdomshøring er målet som regel å ha en gruppe som kan uttale seg om hva ungdom ønsker. Det kan være flere tilnærminger for å sette sammen en gruppe som klarer å gi uttrykk for hva "ungdom flest" mener. Om man kun vektlegger at man vil ha en gruppe som gjenspeiler befolkningen er et enkelt tilfeldig utvalg sannsynligvis det beste. Velger du ut 100 tilfeldige personer i en by kan du være rimelig sikker på at for eksempel kjønnsfordelingen ikke er langt unna 50-50 og at innvanderandelen i utvalget er nesten lik den i byen som helhet. Ofte er det imidlertid flere hensyn å ta enn at utvalget bare skal gjenspeile befolkningen som helhet. Et slikt moment kan være at man er interessert i å ha med folk i utvalget som er motivert til å gjøre en stor innsats. Et annet kan være at man vil ha medlemmer som aktivt vil lytte til gruppen de representerer. Dette er hensyn som bedre ivaretas ved å finne representanter gjennom et eller annet system for representativt demokrati. Mange vil også hevde at konkurranse om plassene vil føre til at dem som velges er mer interessert i å faktisk representere sin gruppe.

Uansett hvordan man velger ut en gruppe vil det imidlertid alltid være en fare for at de som er valgt ut fjerner seg fra gruppen de skal representere rett og slett fordi de blir valgt ut. For eksempel vil det aldri sitte noen fattige på Stortinget fordi stortingslønnen er for høy til at man kan være fattig. Det er

også lite trolig at det noen gang vil komme inn representanter på Stortinget som har liten interesse for politikk.

DEMOKRATISK VALGPROSESS

Et ungdomsråd skal representere ungdom i kommunen. For at medlemmene i ungdomsrådet skal være legitime representanter for ungdom, må de velges av ungdom. Det at medlemmene er demokratisk valgt er nøkkelen til legitimitet. Et ikke-demokratisk ungdomsråd gir liten troverdighet. Er målet å styrke lokaldemokratiet og gi ungdom kort vei til politikerne, er det viktig at det formelle også er på plass. Det bør stilles andre krav til valg og representasjon i et ungdomsråd, enn til en arbeidsgruppe eller en prosjektgruppe.

I og med at ungdomsrådet representerer all ungdom i kommunen bør det være et bredt spekter av medlemmer også. Det er en ulempe om det bare er jenter i ungdomsrådet, eller bare ungdom fra en del av kommunen, fra videregående skole eller bare etnisk norske. Representativitet og demokrati er store og sentrale tema å diskutere og man kan underveis oppdage at det å sikre både demokrati og representativitet er en utfordring. Spørsmålet om hvem som skal være med, er en balansekunst. Å få til en bred oppslutning i valgprosessen, og lage en god valgordning er første skritt.

Her er noen tips til valgordning:

Valg fra ulike skoler sikrer geografisk spredning og åpner for både organisert og uorganisert ungdom. Dersom det finnes både ungdomsskoler og videregående skoler får man også en spredning i alder.

Det går også an å sikre den geografiske spredningen gjennom "valgkretser" slik det blir gjort ved for eksempel stortingsvalg.

Hold av noen plasser til grupper ungdom som er underrepresentert, for eksempel lærlinger, minoritetsungdom eller lignende.

Få fram i valgprosessen hvorfor mangfold er viktig og få representantene til å presentere seg og sine visjoner.

En del ungdomsråd opererer også med at de som vil, som melder sin interesse og er engasjerte, skal få lov til å bli med. Det er viktig for kontinuiteten og kraften til ungdomsrådet at representantene som stiller til valg er engasjerte og motiverte. Det kan derfor være lurt å bruke litt tid på valgprosessen. Det er viktig å sende ut god informasjon til mange forskjellige miljøer, og å gi hver kandidat mulighet til å presentere seg og sin motivasjon tydelig.

TIPS: For at alle skal ha en reell mulighet til å stille til valg og til å stemme ved valg, må de vite hva et ungdomsråd er, og når valgene skjer. Heng opp plakater i nabolaget eller lag et arrangement på Facebook for valget i god tid i

forveien, slik at informasjonen får tid til å spre seg. En annen idé kan være å be lærere informere klassene sine om ungdomsrådet noen uker før valget, og at ledere for fritidsklubben, idrettsklubben, og andre arenaer gjør det samme. Tenk aktivt igjennom hvordan dere også kan nå ungdommer som ikke går på skole, og ikke engasjerer seg på fritiden.

EKSEMPEL: I Vestre Toten ungdomsråd velges representantene for 2 år. Før valget sendes det ut info til alle i aldersgruppa og de blir oppfordret til å komme med forslag til kandidater. Alle foreslåtte kandidater blir spurt om de ønsker å stille til valg. Ut fra det lages en valgliste som brukes i valget på ungdomskolene og på bibliotekene. På valglistene krysser man av for maks 7 navn. De 7 som får flest stemmer blir valgt, det må være minst 3 av hvert kjønn. De 7 som får nest flest stemmer blir vara. Ved valget bruker de ordinære valgurner og stemmebåser. (Hentet fra Håndbok for ungdomsråd, 2006)

HVORDAN VELGE?

Alle ungdommene som bor i kommunen eller går på fritidsklubben må kunne stille til valg og ha stemmerett når noen skal velges. Hvis man går på skole i en kommune og bor i en annen, bør systemet for valgprosesser i fylket samordnes, slik at en person kun har stemmerett og representasjonsmulighet i ett råd (men man kan selvsagt være representant både i kommunen og i fylket). Hvis det er elevrådene som skal danne basis, må det stilles krav til muligheter for valgdeltakelse fra alle elevene på skolen. Åpne valgmøter av ulike slag der hvem som helst kan møte fungerer godt. Det er lurt om fylkesrådet består av representanter fra kommunene og noen ”frie” representanter, for å sikre bred legitimitet og alle perspektiv.

Dersom medlemmene i ungdomsrådet er fra de frivillige organisasjonene vil dette sannsynligvis bli en sammenblanding av representativitet og egeninteresser. Når det gjelder saker som virker inn på de frivillige organisasjonenes interesser, vil de ha et mer eller mindre bundet mandat. I alle saker vil de kanskje fremme meninger slik enhver organisert ungdom kan på eget initiativ. En vil her miste de uorganiserte ungdommene. Aldersgrenser må settes i forhold til de øvrige kravene: Må ungdomsrådsmedlemmene sitte i sin organisasjons styre? Hvordan skal vi sørge for å få til geografisk spredning blant representantene?

Det finnes ulike måter å velge representanter på. Utpeking er ikke noen demokratisk måte å velge på, og er ikke å anbefale. Her er noen forslag til demokratiske valgmetoder:

UNGDOMSHØRING

Ungdomshøring er en metode for å få vite hva en større gruppe ungdom i nærmiljøet mener. Det foregår oftest ved å samle ungdom i kommunen for eksempel på skolen eller ungdomsklubben. Metoden gir ungdom muligheten til å gi innspill på konkrete saker til ungdomsrådet og politikerne. Det er det konkrete som engasjerer. Under høringen kan man arrangere valg og gi ungdom mulighet til å stille som ungdomsrådskandidater.

FORDEL: Direkte valg. Alle har muligheten til å stille og stemme.

ULEMPE: Liten oversikt over hvor mange som får informasjonen om møtet og hvor mange som møter opp. Hvis halvparten av de som stiller opp kommer fordi de er kandidater til ungdomsrådet, blir det ikke et rettferdig og godt valg.

ALLMØTE PÅ SKOLEN

Ungdomsrådet presenterer seg og sitt arbeid foran hele skolen. Kandidater har meldt seg på forhånd og presenteres på møtet. Elevene har mulighet til å delta i et skriftlig valg av kandidater.

FORDEL: Mange ungdommer er til stede og har mulighet til å delta i valget. Ungdomsrådet får profilert seg for mange på en gang.

ULEMPE: Metoden krever grundig samarbeid med skolen noe som kan være tids- og arbeidskrevende. Ungdomsrådet og kandidatene må også være modige og kunne stå foran en stor forsamling.

TIPS Er noen nervøse for å ta ordet i en stor forsamling? Gjør som ungdomsrådet i Nordre Aker i Oslo – lag en video der hver kandidat får presentere seg selv og svare på hvorfor de vil sitte i ungdomsrådet og hva de ønsker å bidra med.

ELEVRÅDENE ARRANGERER VALG

Ungdomsrådet tar kontakt med elevrådene som arrangerer valg i klassene eller ber kandidater melde seg. Elevrådet går selv inn for en eller flere representanter for skolen. Det må da være felles valgdato, slik at alle (nye) representanter til ungdomsrådet tiltrer samtidig.

FORDEL: Elevrådene skal være demokratiske strukturer og representerer skolen. Å samarbeide med dem er positivt for ungdomsrådet.

ULEMPE: Det er vanskelig å kontrollere hvordan det enkelte elevråd gjennomfører valget og om de gjør det. Hvordan sikre at de som ikke går på skole blir representert?

BREV TIL ORGANISASJONENE

Ungdomsrådet kan henvende seg til organisasjoner og klubber og be dem velge en representant.

FORDEL: Flere miljøer, aktiviteter og deler av kommunen blir representert.

ULEMPE: Man når organisert ungdom, men ikke uorganisert ungdom. Vanskelig å kontrollere hvordan den enkelte organisasjon gjennomfører valget og eller om de bare oppnevner representanter.

ELEKTRONISK STEMMEAVGIVNING

Bruk skolens nettsider, legg ut kandidatlister og prøv en moderne metode. La skolens elever gi sin stemme på nettet.

FORDEL: Dette er en ny metode som kan engasjere mange.

ULEMPE: Metoden krever en del forberedelse og tilrettelegging av tekniske løsninger.

GI GOD INFORMASJON

Både de som stiller som kandidater og de som stemmer må få god info på forhånd om hva rådet er og hva vervet innebærer. Det er viktig å vite hva man går til og ha realistiske forventninger. Vervet i ungdomsrådet tar tid, det forventes at medlemmene i rådssammenheng er partipolitisk nøytrale og at de forbereder seg til møtene og leser sakspapirene. De bør også få informasjon om at de har rett til inntil 10 dager fri fra skolen til organisasjonsarbeid, møter og annen aktivitet med ungdomsrådet.

Ofte er skolene fleksible i sin tilrettelegging av deltagelse i ungdomsrådsarbeid dersom de får en god forståelse av hva arbeidet består i, hvordan det er nyttig for eleven og nærmiljøet og hvilke utfordringer skolen er med på å løse ved å være litt fleksibel.

VALGPERIODE

Det er ikke demokratisk at representanter i ungdomsrådet sitter på ubestemt tid. Man må alltid ha en valgperiode og slippe andre til. Mange ungdomsråd har valgperiode på 1 år. Før man setter valgperioden er det viktig å tenke over hvor langt representantene kommer på et år. ”Det tok jo et år å skjønne hvordan ting fungerer her” sier mange ungdomsrådsmedlemmer. Opplæring og samkjøring av rådsmedlemmene tar tid, det samme gjør det å forstå kommunal saksbehandling og rutiner. En valgperiode på 2 år gir representantene mer tid til å sette seg inn i systemet. Det andre året kan de benytte seg av kunnskap og erfaring som de har tilegnet seg i det første.

En god idé kan være å ha en valgperiode på to år og så ha halvparten av rådet på valg hvert år. Slik kan man både sikre kontinuitet og fornyelse. Dersom alle er på valg samtidig kan det være en idé å ha en viss overlapp mellom gamle og nye representanter slik at man sikrer at informasjon og kunnskap blir videreført.

KUNSTEN Å REKRUTTERE - GJØR DEG SYNLIG!

Nordmenn er verdensmestere i deltakelse. Statistikken taler for seg selv: 10 millioner medlemskap i frivillige organisasjoner, 115 000 årsverk lagt ned årlig i frivillig arbeid og verdensrekord i andel av befolkningen som deltar i noen form for arbeid i organisasjoner, styrer og råd. Da trenger man vel ikke å gjøre noen særlig innsats for å rekruttere folk?

Alle med noe erfaring fra ungdomsråd eller en frivillig organisasjon vet at det ikke er så enkelt. Selv de aller mest populære stedene å engasjere seg er ikke selvrekrutterende. Også i en stor organisasjon som Røde Kors legges det ned tid, penger og krefter for å få enda flere på laget og å gjøre seg kjent blant flere.

De fleste av oss har opplevd å bli rekruttert til noe. Ofte er det slik at det at noen rekrutterte deg, fører til at du senere legger ned masse tid og krefter i noe som du knapt visste hva var fra før. Det mange oppgir som årsak til at de ikke er medlem eller aktiv et sted, er at ingen har spurt dem. Denne artikkelen handler om hvordan du kan være nettopp den som spør noen, slik at de får ut fingeren og blir aktive brukere eller deltakere i ungdomsråd.

Her er derfor ti bud for den gode rekrutterer:

1. VÆR STOLT OG IKKE UNNSKYLD DEG!

Du får ikke noen til å bli med hvis du ikke har tro på det du rekrutterer dem til. Du synes jo at det er gøy, fint og lærerikt å være med i ungdomsråd - det er den følelsen du skal formidle når du skal få med flere. Ikke si unnskyld for at jeg spør deg, du synes sikkert ikke dette er noe interessant, men vær selvsikker og hold på oppmerksomheten til den du snakker med.

Tenk også over hva du egentlig rekrutterer folk til. Ungdomsrådet vil helst ha med folk som er opptatt av ungdomsdeltakelse og konkrete saker i sine liv - ikke folk som er opptatt av møtegodtgjørelse eller vil ha seg en god grunn til å være borte fra skolen. Det er greit å nevne de frynsegodene som kommer med å være med i ungdomsråd, men først og fremst skal du formidle at ungdomsråd er viktig og gøy i seg selv.

2. VÆR INKLUDERENDE

Det kan ikke sies for mange ganger: Det finnes bra folk i alle typer samfunnslag, uavhengig av deres funksjonsevne, religion, hudfarge, seksuelle orientering, politiske orientering eller alder. Folk trenger ikke å likne på deg for å være interessante. Husk også at det som regel ikke er noe problem å tilrettelegge for folks spesielle behov, som behov for særskilt mat eller spesialtransport.

Inkludering handler imidlertid ikke bare om hvilke typer folk man tar med. Det handler også om hvordan man oppfører seg overfor dem man vil rekruttere. Det er viktig å huske på at internhumor er inkluderende for alle som er på innsiden, men veldig ekskluderende for de som er på utsiden. Tenk derfor over hvordan dere fremstår. Ingen tør å hekte seg på det som ser ut som en stor vennegjeng som man ikke er i nærheten av å skjønne humoren til.

3. VÆR SYNLIG

Forutsetningen for at folk skal bli med i, eller benytte seg av ungdomsrådene, er at de vet om dere. Det er deres eget ansvar å gjøre dere synlige for alle i målgruppa. En felle som mange går i for tida er å tro at synlighet er ensbetydende med Facebook. Det er feil. Facebook og andre sosiale medier har en viss effekt i forhold til synliggjøring, men den store bakdelen er at det er veldig lett for brukerne å sortere vekk inntrykkene de ikke ønsker å forholde seg til akkurat da. Her er noen forslag til andre arenaer å gjøre seg synlige på:

Skolebesøk og stand: De politiske partiene bruker mer og mer tid på å snakke med folk direkte framfor gjennom et medium, ved å dra på dør-til-dør-aksjoner og å stå på stand. Ungdomsrådene kan nå folk direkte ved å stå på stand eller gå på klassebesøk. Trikket er å prøve å få snakket med flest mulig.

Konsserter og andre ungdomsarrangementer: Tenk utradisjonelt! Du møter mange flere ungdommer dersom du drar på en ungdomskonsert og deler ut flyers der, enn hvis du henger utenfor Rådhuset en hel dag. Tenk at du kan få folk til å bli interessert i Ungdomsrådenes arbeid ved å ta utgangspunkt i deres egne interesser - oppsøk en skatepark og fortell litt om hva dere ønsker å gjøre for å bedre ungdommens kulturtilbud.

Media: Det er ikke så vanskelig som man tror å komme på i media, og dessuten kan man få hjelp fra noen i sekretariatet. Et leserinnlegg i en middels stor avis har et mangedoblet antall lesere i forhold til de aller fleste blogginnlegg, og det tar nøyaktig like lang tid å skrive. Også i forhold til media går det an å være utradisjonell: Kanskje går det an å få en artikkel om ungdomsråd i en skoledagbok? Kanskje noen du kjenner i et musikkmiljø utgir en fanzine der det er plass til dere?

4. TA DIREKTE KONTAKT

Å sende ut en massemail er enkelt, men langt mindre effektivt enn å ringe folk eller kontakte folk direkte. Dette er velkjent blant alle som driver med rekruttering. Fellesmailer får de fleste av oss mange av hver eneste dag, mens det at noen ringer deg for å høre om du vil være med på noe skjer langt sjeldnere. En mellomløsning når du ikke har mulighet til å ringe alle sammen er å bruke en personlig form når du kontakter dem på sms eller mail, for eksempel ved å skrive inn fornavnet deres i mailen.

5. FÅ FOLK TIL Å FØLE SEG ØNSKET

Alle mennesker er avhengig av skryt og ros, og mange av de store valgene vi tar påvirkes av utsikten til å få gode tilbakemeldinger (tenk for eksempel på når man velger fag og utdanning). Du trenger ikke kjenne folk så veldig godt for å finne noe bra å si om dem, og det kan du bruke når du rekrutterer. Prøving som du sa så mye bra på det møtet, er ikke du interessert i å stille til ungdomsrådet? eller du som er så flink i samfunnsfag, vi kunne trenge noen som deg hos oss!

Husk på at du har ansvar for at folk skal føle seg ønsket også når de har blitt rekruttert inn. Det skal være rom for nybegynnerfeil, og det er ikke greit å le av folk når de for eksempel ikke vet hvem som er ordfører i Oslo eller hva bystyrevedtak betyr. Folk som ikke føler seg ønsket forsvinner før du aner.

6. BESKRIV KONKRETE HANDLINGSMULIGHETER

Folk må vite helt konkret hva de sier ja til når du ønsker å rekruttere dem. Konkrete handlingsoptimaliteter i nær fremtid er også viktig for at folk skal få forståelse for hva slags aktiviteter de kan vente seg. I den grad det er mulig, bør du også beskrive at du kan være engasjert på flere nivåer - ikke alle har like mye tid. Det laveste nivået kan for eksempel være å ikke sitte i ungdomsråd, men å få tilsendt info om viktige saker en gang i blant for å være rådgiver for rådsmedlemmene, neste nivå kan være å bli vararepresentant og så videre.

7. UTNYTT MEDGANGSVIND

Ikke undervurder effekten av at folk flest ofte ønsker å være der det skjer! Dette er et velkjent fenomen fra for eksempel fotball (hørt om begrepet medgangssupporter?) politikk og organisasjonsliv. Når det går bra i arbeidet dere gjør, enten det gjelder at mange flere vil være med eller at dere får bra gjennomslag for sakene deres, fortell om det med store bokstaver! Da vil enda flere synes at dere er kule og ønske å ta del i arbeidet deres.

8. HA EN RIKTIG FREMTONING

Husk på at folk helst skal kjenne seg litt igjen i dere for at de skal få lyst til å være med. Dette gjelder for eksempel språket dere bruker - det er ikke lurt å snakke som en byråkrat selv om dere har lært mange nye ord mens dere har vært med i ungdomsrådet. Tenk at dere skal rekruttere den dere var før dere ble med i ungdomsrådet.

Tenk også over symbolbruken deres og hvilken fremtoning det gir. Når fem medlemmer fra ungdomsrådet dukker opp på skolebesøk og alle sammen har på seg en Unge Venstre-t-skjorte er det ikke rart om folk blir litt skeptiske til om dette bare er lureri. Sørg for å se så nøytral ut som mulig når du skal rekruttere folk.

9. BRUK BETYDNINGSFULLE PERSONER

Noen mennesker kommer i media og blir lyttet til nesten uansett hva de sier. Disse folkene heter for eksempel Fabian Stang eller Tone Damli Aaberge. Ikke alle kjendiser vil kunne si noe smart om ungdomsråd, men noen av dem kan være verdt å prøve som blikkfang. Spør vennene deres i det kule bandet om de kanskje kan si noe om å være engasjert når de spiller på Ungdommens Kulturmønstring, hør om ordføreren kan skrive noen ord om ungdomsrådet til en brosjyre som dere skal dele ut på skolene, eller be rektor si litt om ungdomsrådet i åpningstalen ved nytt skoleår.

10. HA FOKUS PÅ REKRUTTERING HELE ÅRET

Dersom man tenker at man bare skal rekruttere en uke i året eller akkurat rundt de dagene det skal velges inn nye folk, vil man gå glipp av svært mange ressurspersoner. Da er det bare de som tilfeldigvis var på de stedene dere var, og som fikk med seg informasjonen som kan bli rekruttert. Fokus på rekruttering bør være der hele året. Skriv opp navnet på de som er interessert mellom valgene og kontakt dem når det blir aktuelt.

Snakk om rekruttering på møter og samlinger og skryt av de som er gode til det. Gjør det gjerne til en fast aktivitet, for eksempel rullerende ansvar for skolebesøk hver måned og gjør det til et sosialt arrangement der man gjør noe hyggelig sammen etterpå og snakker om erfaringene fra dagen.

PÅVIRKNINGSKANALER

Her skal vi se på hvordan ungdomsrådet kan oppnå faktisk politisk innflytelse og oppfylle sin rolle som medbestemmer. Vi illustrerer påvirkning i planprosesser, ulike modeller for organisering og hvordan man kan bruke sosiale medier og aksjonisme som påvirkning. Ungdomsrådet kan selv ta initiativ til å fremme saker for politikerne. Sakene kan de mobilisere gjennom større møter som en ungdomskonferanse eller lignende. Vi starter med å gi noen råd om hvordan man kan planlegge for et slikt møte.

Kommunen skal legge til rette for aktiv medvirkning fra dem som bor i området eller driver næringsvirksomhet der. Medvirkninger en demokratisk rett som skal sikre folks innflytelse på egen livssituasjon og eget nærmiljø. Både enkeltpersoner, organisasjoner og ungdomsråd kan inviteres til å delta i for eksempel planleggingen av et kommuneplanarbeid. Det skjer gjerne i begynnelsen av planarbeidet og når planforslaget blir sendt ut til høring. Skal man få gjennomslag for sitt syn, er det ofte bedre å komme med forslag tidlig i planprosessen enn å protestere i etterkant når planen er vedtatt. Du har kanskje hørt om barnetråkk som prosess? Men hva med Ungdomstråkk som kartleggingsmetode av hvordan ungdom bruker et område? (miljolare.no)

Denne delen vil se på ulike kanaler ungdomsrådet kan være med på å påvirke gjennom. Ungdomsrådet står fritt til selv å velge innfallsvinkel og fremgangsmåte, men her presenterer vi ulike modeller og fremgangsmåter for å få til dette.

KOMMUNEMODELLER

I Norge har vi omtrent 430 kommuner. De aller fleste av disse styres etter formannskapsmodellen, og så er det noen få som styres parlamentarisk. I tillegg er det flere fylkeskommuner som styres parlamentarisk. Nå skal vi se på hvordan disse to modellene er lagt opp.

FORMANNSKAP

Formannskapsmodellen er den vanligste styreformen i norske kommuner. I Kommunestyret sitter alle partier som ble valgt inn ved forrige valg, og de har plasser etter antall stemmer de mottok. Etter valgresultatet er klart, velger Kommunestyret et formannskap som ledes av Ordfører og viseordfører. De andre representantene består av andre medlemmer av kommunestyret. Det vanlige er at disse medlemmene skal gjenspeile partirepresentasjonen i kommunestyret.

En sak som skal vedtas i kommunestyret utredes og forberedes først i administrasjonen som sender saken videre til den rette fagkomiteen i kommunestyret. Fagkomiteen innstiller på om den skal vedtas eller ikke, før Kommunestyret behandler den. Kommunestyrets vedtak er det Formannskapet og administrasjonen som skal følge opp.

Rådmannen, lederen for administrasjonen, har tett kontakt med ordføreren, og er viktig for all politikk som utformes i kommunen. Rådmannen forbereder mer overordnede saker, som utbygging, kommuneplan og økonomireguleringer. Han eller hun innstiller på saker for formannskapet som legger disse frem i kommunestyret. Administrasjonen i formannskapskommuner er viktig, og det er der grunnlaget legges. Saker utredes og forberedes her, og den daglige utføringen av vedtakene skjer her. Under Rådmannen har man Rådgivere som jobber med hver sine temaer, som Skole, Helse, Kultur og lignende.

Ungdomsråd som jobber i kommuner med Formannskapsmodell, har ofte sitt sekretariat i kommunens administrasjon. Likevel er det noen viktige ting å tenke over:

- Benytte seg av ”åpen halvtime” eller lignende ordninger for å legge frem eller uttale seg om saker.
- Analysere sammensetningen av Kommunestyret – er det noen partier som kan vippe utfallet av saker mellom to blokker?
- Ha god kontakt med fagkomiteene og delta på muntlige høringer.
- Ha god kontakt med administrasjonen som forbereder saker

PARLAMENTARISK STYREMÅTE

Den parlamentariske styremodellen følger samme oppsett som Stortinget og Regjeringen. Byrådet består av et visst antall Byråder. Bystyret er det samme som Stortinget, og er satt sammen av partiene og stemmetallene de fikk ved valget.

Byrådene har alle ansvar for hver sin Byrådsavdeling som jobber med ulike temaer. Eksempler kan være Kultur- og utdanningsbyråd, Byutviklingsbyråd eller Finansbyråd. Byrådsavdelingene har ansvaret for den daglige driften av kommunen, og delegerer nedover til fagetater og bydeler. Det er i Byrådet man forbereder og utreder saker.

En politisk sak vil komme opp i Bystyrets forretningskomité, som igjen vil sende saken til en Bystyrekomité. Disse tilsvarer Storkomiteene. Eksempler er Helse- og sosialkomiteen, Finanskomiteen og så videre. I komiteen bestemmer man om saken er klar for behandling i Bystyret, eller om man trenger mer utredning fra Byrådet.

Når saken til slutt havner i Bystyret, har den en innstilling fra komiteen slik at behandlingen skal bli mindre tidkrevende. Bystyret vedtar eller forkaster saken, eller vedtar alternative forslag. Alle saker som vedtas i Bystyret, som er den lovgivende makten i kommunen/fylket, blir deretter sendt til rett Byrådsavdeling for utføring.

For ungdomsråd som jobber i byer med parlamentarisk styremodell er det spesielt noen hensyn som er viktige å ta for å få gjennomslag for sakene sine.

Ha en god kontakt med Byrådet:

- Få god kontakt med en sekretær eller noen i administrasjonen.
- Prøv å få til en avtale om at alt som er aktuelt skal sendes direkte til ungdomsrådet
- Sørg for å ha jevnlig møter med den Byråden som er mest aktuell for ungdom

Ha en god kontakt med Bystyrekomiteene:

- Arbeidet i Bystyrekomiteene legger grunnlaget for møtepapirene i Bystyret, og har mye å si for vinklingen.
- Dra på deputasjoner (møter) med komiteene når det er saker ungdomsrådet burde uttale seg om, eller når ungdomsrådet vil presentere saker selv.

GENERELT FOR BEGGE

Sammensetningen i Et By- eller Kommunestyre avgjør hvilke vedtak som blir fattet og ikke. For ungdomsrådet er det derfor viktig å sette seg inn i hvilke

partier som kan avgjøre utfall av avstemninger. Å ha møter med partigrupper og komiteer kan hjelpe på veien mot å få vedtatt gode tiltak for ungdom.

PÅ VIPPEN:

Vi har tidligere nevnt at det er viktig å analysere partisammensetningen i Kommunestyre og Bystyre. I mange kommuner er det et tydelig skille mellom partier til høyre og partier til venstre, og utfallet av en sak avgjøres ofte av den av de to blokkene med flest representanter. Dette gjelder ikke alle saker, og heller ikke alle kommuner. I enkelte saker, kanskje spesielt typiske saker som kommer fra ungdomsrådet, kan enkeltpartier ha andre meninger enn det resten av blokken har. I noen partier har kanskje også et lite parti et avgjørende antall representanter, og sitter dermed med makt til å avgjøre om en sak skal vedtas eller ikke.

Når man har analysert hvem man tror vil ende med å være et vippeparti, er det viktig å sette i gang med samtaler. Inviter en politiker fra vippepartiet med på en kafétur for å diskutere saken, helst noen dager før partiet har gruppemøte. Les igjennom programmet partiet gikk til valg på, og se om dere kan finne argumenter der som kan spille positivt inn på deres sak. Å ha en uformell samtale med en politiker om en sak viser at dere er seriøse, og at dere virkelig vil ha igjennom en sak.

TIPS:

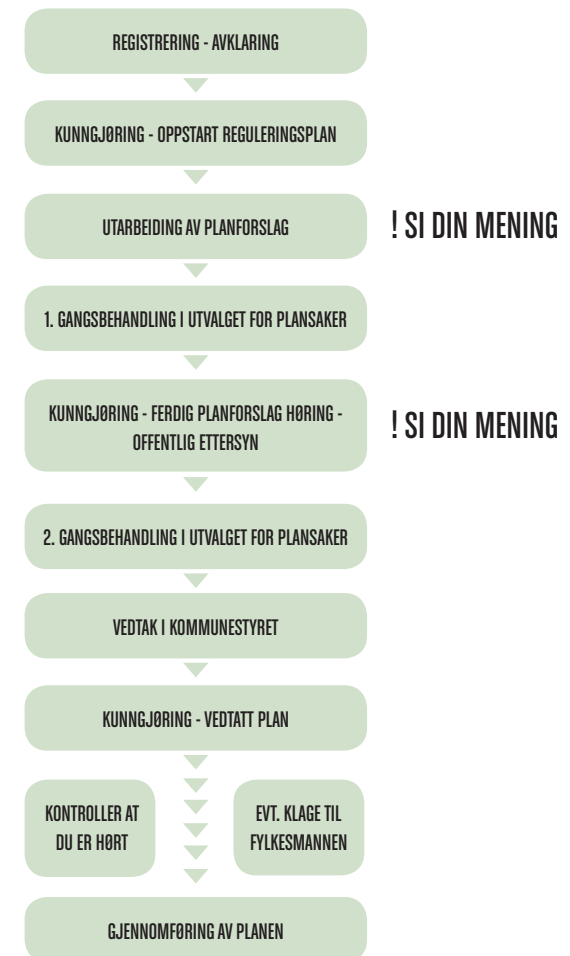
- Ha med et ark hvor dere lister opp de viktigste argumentene for saken
- La ungdommene snakke, samt ringe for å avtale møte – dette er ikke sekretærens oppgave
- Vis forståelse for at det er mange saker å sette seg inn i
- Legg vekt på hva denne saken vil gjøre før all ungdom i hele kommunen, og hvorfor den er nødvendig å få vedtatt

Administrasjonen i kommuner med Formannskapsmodellen ledes av en Rådmann. Under Rådmannen har man Rådgivere som jobber med hver sine temaer, som Skole, Helse, Kultur og lignende. Rådmannen har tett kontakt med Ordføreren og Formannskapet.

Ungdomsråd som jobber i kommuner med Formannskapsmodell, ligger som oftest under kommunen. Her er det viktig å benytte seg av ”åpen halvtime” eller tilsvarende ordninger. Det er også viktig å ha god kontakt med Rådgiverne og med Formannskapet.

SAKSGANG I KOMMUNER OG FYLKESKOMMUNER

UNGDOMSRÅDET KAN PÅVIRKE SAKSGANGEN I ENHVER SAK. HER SER DU ET EKSEMPEL PÅ SAKSGANGEN FOR REGULERINGSPLANER

UNGDOMSKONFERANSE I KOMMUNEN/FYLKET

Når ungdom skal finne og fremme egne saker for kommunestyret eller fylkestinget, er det viktigste kriteriet for suksess at ungdommene selv har eierskap til både prosess og innhold i møtet. En huskeliste for ungdommene å få før de for alvor starter planleggingen av et stormøte, kan være denne:

SETT EN DATO. Velge en strategisk dag?

FORDEL ANSVAR: Hovedansvar og samarbeidspartnere.

HVEM INVITERES? Hvordan skal dere sørge for et representativt utvalg av deltagere og saker?

HVA VIL DERE OPPNÅ? 5 saker til kommunestyret?

HVILKE METODER sikrer at flest mulig deltar før, under og etterpå på best mulig måte?

LAG EN FREMDRIFTSPLAN/ARBEIDSPLAN MED KONKRETE DELMÅL

Når	Mål	Innhold	Hvem	Kommentar

HVEM EIER ARRANGEMENTET?

HVEM EIER SAKENE?

OPPFØLGINGSPLAN:

EVALUERING.

NB: Helt sylskarpe og spissede saker er det lettere å få gjennomslag for; alle er jo enige i at vi vil ha det bedre. Her er det viktig å tenke igjennom HVA som skal bli bedre og komme med helt konkrete forslag på HVORDAN dette kan gjøres. Pass også på å finne riktig forvaltningsnivå; skolene kan bestemme en god del, men ikke alt etc.

ORGANISERING AV ET STORMØTE

Når du som sekretær sammen med ungdomsrådet skal organisere et stormøte som Ungdommens Bystyre eller Ungdommens Fylkesting, er det noen tips det er greit å ha i bakhodet:

Roller som sekretær i et ungdomsråd kan være litt hva du gjør den til selv. Kanskje tar du rollen som referatskribent, kanskje tar du rollen som meningsytrer og noen vil muligens bli tillagt en rolle som leder.

FØRST: Du er ikke leder, du er administrator og veileder. Det er en ungdom som er valgt til leder. Du må ikke ta fra han/henne muligheten til å gå inn i denne rollen.

Du må regne med å få med deg mange uerfarne og noen erfarne meningsytrere i ungdomsrådet du skal administrere. Disse skal spleises slik at de forstår hverandre. Sammen med leder lager du relevante problemstillinger som bidrar til god dialog under møtet.

Under debatten kan det være på sin plass å komme med saksopplysninger, ting du vet fordi du jobber i systemet og kjenner kanalene bedre enn mange av de ungdommene du jobber sammen med.

Til et stormøte er det en fordel å ha gode ordstyrere. Det bør være noen som ikke er i ungdomsrådet, men gjerne ungdommer som har vært i ungdomsrådet ganske nylig. Enkelte steder har man en tradisjon på at forrige leder blir ordstyrer på et stormøte. Det er viktig at det er to personer som både er trygge på

Du skal være en veileder og ressursperson, uten å legge deg opp i debatten.

hverandre og som stoler på at den andre kan jobben sin. Her er det din jobb som sekretær og veileder å trygge dem i sine roller. Dere bør møtes ihvertfall en uke før møtet starter for å gå igjennom møteregele og bli enige om hvordan de to skal fordele oppgavene seg imellom. Det er lurt at det er en gutt og en jente som leder ordet, at de fordeler ansvaret slik at de har ti minutters ordstyring hver dersom debatten er åpen. Om det er en strukturert debatt der man har et gitt antall minutter til hver sak som man går igjennom i rekkefølge, kan

man for eksempel lede debatten i annenhver sak. Den som ikke styrer ordet, noterer seg innledere og de som har lyst til å gi en replikk til innlederen. Det er vanlig med 2 min innleggstid, ett minuts replikk, to replikker på hvert innlegg og svarreplikk på ett minutt. Hvis man ikke har streng ordstyring, ender man gjerne opp med hastverkdiskusjoner og ikke nok tid til alle sakene.

Som sekretær må du være tydelig på at det er ordstyrerens rolle å få deltakerne på møtet til å føle seg komfortable. Dette gjør de ved å forklare reglene for møtet og hvordan de kommer seg på talelista på en enkel måte. Det kan være så enkelt som å si at ”hvis du vil si noe, rekker du opp delegatskiltet ditt. Da ser vi deg, noterer nummeret ditt på en lapp og så roper vi deg opp når du skal komme og gjøre deg klar til å snjakk til oss. Husk å notere deg på en lapp det viktigste du vil at vi skal huske på og hvorfor vi skal være enige med deg. Det hjelper oss til å finne gode grunner for hvorfor vi skal stemme som vi skal helt til slutt”.

ETTER ET STORMØTE OG ETTER ET UNGDOMSRÅDSMØTE

Du skriver referater fra møtene. Disse har liten verdi hvis de ikke blir ført videre i systemet. De må sendes til de rette instanser, men kan også viderefremmes muntlig. Det er du som sitter blant politikerne og administrasjonen, og det er du som i stor grad har kontaktene som kan dra sakene fra ord til handling. Du skal også ta imot henvendelser fra administrasjon og politikere med ønske om å sende saker til ungdomsrådet. Du skal være med og vurdere form og prosesser som kan benyttes i hver enkelt sak.

Når ungdomsrådet har hatt et stormøte, kan de for eksempel invitere de som brenner ekstra mye for en sak, til å delta i en arbeidsgruppe som jobber videre med å lage en strategi for å få gjennomslag for saken hos politikerne i etterkant. Rådet bestemmer selv hvordan en slik arbeidsgruppe skal fungere og hvor mange utenom rådet det er hensiktsmessig å ha med i saken. Kanskje er det noen i de ungdomspolitiske partiene som har noen tråder å trekke i som kan være lure for arbeidet i saken? Eller vil det være lite hensiktsmessig å blande inn partiene i utarbeidelsen av saken? Her må dere vekte interessenter og interesser i hver enkelt sak.

Dersom sakene skal fremmes for kommunestyret eller fylkestinget, bør ungdommene selv gjøre dette. Det er en fin måte å vise kommunen og fylket at ungdoms egne saker er av stor verdi for politikerne. Selv om sakene går rett til en komité for videre saksutredning, er den symbolske verdien i å presentere sakene først selv direkte for politikere veldig stor og ungdommer som gjør dette forteller i etterkant om at de opplever både mestring og verdi knyttet til arbeidet deres som er en viktig motivasjonsfaktor for å drive arbeidet med sakene videre.

HVEM SKAL FORESLÅ SAKER?

Det vil komme fram av vedtektene hvem som har anledning til å fremme saker i ungdomsrådet. Dersom medlemmene kan ta opp saker på eget initiativ, skal administrasjonen utrede saken skikkelig før den behandles.

Det er naturlig å ta andre ungdommer med på råd om aktuelle saker. Skoler, elevråd, klasser kan oppfordres til å ta kontakt om saker som er aktuelle. Det bør finnes et filter hvor noen plukker ut sakene som faktisk skal behandles, for eksempel arbeidsutvalget/styret. Alle som gjør henvendelser bør få en tilbakemelding om hvor saken deres skal behandles, eller en begrunnelse for hvorfor den ikke tas opp.

Når administrasjonen ber om en uttalelse i en sak bør dette være avklart med leder, sekretær eller arbeidsutvalg/styre på forhånd. Det bør også da gjøres klart hvordan saken skal legges frem, hvilke problemstillinger som skal ha fokus og hvem som skal legge det fram.

Når saker skal behandles i ungdomsrådet, er det viktig å understreke hva som skal skje med sakene etter at de har vært behandlet. Forventningene bør ikke overstige det som er praktisk gjennomførbart.

En stor utfordring er å finne svar på hvordan ungdomsrådet skal unngå å bli et lukket forum. Ett svar er å sørge for at informasjonsflyten går godt. Det er da viktig å gjøre oppmerksom på at innspill utenfra er velkomne.

Kunngjøring av møtene i aviser og på skoler er nyttig for publikum, både andre ungdommer, foreldre, lærere og politikere. På neste side finner du et opplegg som kan brukes i klassens time for å finne frem saker til et stormøte eller Ungdommens Fylkesting. Modellen kan også brukes for å finne frem til saker i cafédialog under et slikt møte.

KLASSENS TIME

HVORFOR?

Dette er et opplegg for hvordan en skole kan finne frem til et antall saker som har bred støtte blant elevene. I denne prosessen går alle elevene gjennom de tilbud og tjenester de bruker, evaluerer dem og kommer med forslag til hvordan skolen kan bli et enda bedre sted å gå på. Til slutt velger hver klasse ut de sakene med bredest støtte hos seg. Disse blir lagt frem for Elevrådet og elevrådet fremmer sakene for rektor eller andre som kan gjøre noe med saken. Rektor eller elevrådets kontaktlærer hjelper elevrådet med å finne riktig arena å presentere sakene på. HUSK: Det er ingenting elevene ikke kan mene noe om på den skolen de går på!

HVA TRENGER MAN?

- 2 klassens timer (2 x 45min)
- 1 sett med oppgaveark til hver elev
- Egnet skriveredskap, for eksempel blyant eller penn
- Nok blanke A4 ark til alle sakene

HVORDAN GJENNOMFØRER MAN?

Det er to måter å gjennomføre opplegget på, modell A og modell B. Det som skiller disse to modellene fra hverandre er det totale omfanget av demokratiprojektet. I modell A er det kun din klasse som er med, mens i modell B er det hele skolen som deltar i prosjektet. Du kan selv velge hvilken modell du vil bruke. Modellene er veldig like og når du velger modell er det først og fremst hvor mye tid du har til rådighet som avgjør hvilken du bør velge. Modell 1 er spesielt for klassen og læreren din, mens Modell 2 involverer rektor og elevrådet på skolen din.

FORBEREDELSE MODELL A:

- Snakk med læreren din om å få bruke 2 klassens timer til et demokratiprojekt
- Elevene får mulighet til å påvirke skolen
- Elevene lærer hvordan de selv kan påvirke skolehverdagen
- Elevene lærer å finne konkrete løsninger på utfordringer i samfunnet og skolen

FORBEREDELSE MODELL B:

- Få med deg elevrådet på at alle klassene skal gjennomføre et demokratiprojekt
- Gi opplæring til resten av elevrådet slik at de kan kjøre opplegget i sine egne klasser
- Snakk med rektor for å få med alle klassene i opplegget. Eventuelt kan vær enkelt i elevrådet snakke med sin egen lærer, akkurat som i modell A
- Nå er du klar til å kjøre selve opplegget i klassens time.

TIME 1:

5 minutter. Forklar klassen hva som er poenget med opplegget: Hver og en av dere skal i løpet av de neste 2 klassens timene finne ut av hvordan hverdagen deres kan bli bedre. Skoleledelsen bestemmer mange ting som påvirker hverdagen deres, nå har dere sjansen til å fortelle de som sitter med makta hva de skal bestemme. De sakene som går videre fra klassen skal behandles i elevrådet og fremmes for rektor.

10 minutter. Fyll ut side 1 av arket som deles ut. Dette gjøres individuelt av alle elevene. Det er valgfritt å bruke figurene. Alle skal tegne opp det de bruker i sin hverdag. Hjemme, på skolen og i fritiden.

5 minutter. Snu arket og fyll ut kolonne 1

10 minutter. Fyll ut kolonne 2. Hva er bra med de tjenester og tilbud man bruker? Og hvorfor?

15 minutter. Fyll ut kolonne 3. Hva kan bli bedre og hvordan? Her er det viktig at elevene er konkrete med tanke på hvordan ting kan bli bedre. For eksempel hvis noen er misfornøyd med helsesøster, må de si hva de er misfornøyd med og hvordan det kan bli bedre.

De som ikke blir ferdig med å skrive hva som kan bli bedre og hvordan kan få fortsette hjemme. Alle kan fortsette å tenke på dette frem til neste klassens time. Hvis man kommer på noe man er misfornøyd med er det lurt å skrive det ned slik at man husker det til neste gang.

Lever arkene til læreren. Han eller hun kan ta vare på disse for dere og dele dem ut igjen ved oppstart at Time 2.

TIME 2:

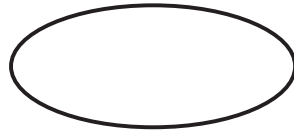
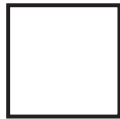
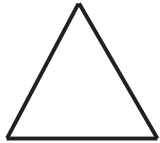
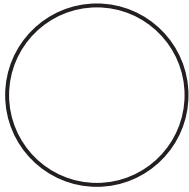
15 minutter. Alle elevene skriver sakene sine (fra kolonne 3, hva kan bli bedre og hvordan) over på blanke A4 ark. En sak per ark. Alle arkene teipes opp på veggen i klasserommet.

15 minutter. Alle elevene går rundt og leser alle sakene. De sakene som er like fjernes slik at det bare henger et ark med akkurat den saken på veggen. Mens elevene går rundt og leser hverandres saker bruker de også tiden til å fortelle medelevene sine om deres hjertesak og prøver å overtale dem til å støtte denne.

15 minutter. Nå skal klassen velge ut hvilke to saker som skal oversendes Ungdommens bystyremøte. Alle elevene bruker et skriveredskap. Hver elev får tre streker som man kan bruke som man vil (3 streker på en sak, 2 på en sak og 1 på en sak eller 1 strek på tre saker). Når alle elevene har satt tre streker tar man en optelling. De to sakene med flest streker går videre til vurdering hos rektor.

Min hverdag!

Tegn opp hvordan din hverdag ser ut. Hvilke tilbud bruker du? Hvilke steder henger du? Bruk figurene som utgangspunkt til å tegne opp et kart over din hverdag.

I denne kolonnen er det listet opp en del ting som du kanskje bruker eller er påvirket av i hverdagen. Kryss av for det du er opptatt av.

- Skoleveien
- Skolebygg
- Rådgiver på skolen
- Lærerne på skolen
- Skolehelsestjenesten/helsesøster
- Fritidstilbud
- Fritids-/ungdomsklubb
- Idrettslag
- Idrettsplass/lekeplass
- Møteplasser/hengesteder
- Sikkerhet/trygghet
- Klima/forurensning
- Kulturtilbud
- Helsestasjon
- Trossamfunn
- Elevrådet
- Kollektivtransport
- Jobb
- Bolig
- Annet:

Dette mangler jeg:

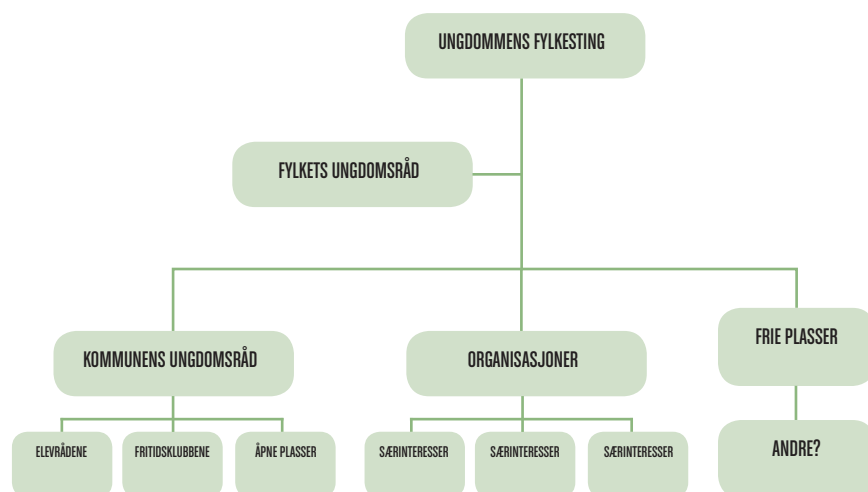
I denne kolonnen skal du skrive hva som er bra med de ulike stedene/tilbudene. Skriv kommentarer fritt:

I denne kolonnen skal du skrive hva som kan bli bedre i ditt nærmiljø. Skriv ikke bare hva, men også hvordan det kan bli bedre:

UNGDOMMENS FYLKESTING

Ungdommens fylkesting er det ”nærmeste” høringsorganet for ungdom i fylkeskommunal sammenheng. Ungdom som ikke er valgt inn i Ungdommens fylkesting, kan ta kontakt med sin kommunes representanter for å fremme saker de er opptatt av. I Ungdommens fylkesting er det satt opp saksliste til hvert møte, og en prioritert liste over de saker Ungdommens fylkesting er opptatt av. I tillegg går det an å ta opp saker gjennom resolusjoner, uavhengig av sakslista ellers. Denne kanalen er åpen for enkeltpersoner så vel som grupperinger, selv om det heller ikke er sikkert at en får gjennomslag.

Det finnes flere varianter av Ungdommens fylkesting, så det kan lønne seg å kontakte egen fylkeskommune for å finne ut hva som gjelder der.

I MØRE OG ROMSDAL HAR DE DENNE ORGANISERINGEN:

Ungdommens fylkesting (UFT) :Hver høst arrangerer Ungdomspanelet og Møre og Romsdal fylkeskommune Ungdommens fylkesting (UFT). Ungdommens fylkesting (UFT) er ungdommenes øverste politiske organ i fylket. De diskuterer viktige saker som gjelder ungdom i fylket. I tillegg velger de et Ungdomspanel som arbeider i arbeidsutvalg mellom hvert fylkesting. UFT lager et handlingsprogram som Ungdomspanelet skal arbeide med det kommende året. Ungdomspanelet rapporterer til UFT om sitt arbeid.

Hver kommune er representert med to ungdomsrepresentanter. Vedtak fattet av UFT er viktige og retningsgivende for fylkestingspolitikere i Møre og Romsdal fylkeskommune. Hvert år blir det invitert forskjellige gjester som stiller med kunnskap og engasjement. Gjennom UFT og Ungdomspanelet skal ungdom i Møre og Romsdal få reel medverkning, påvirke politiske saker i fylket og øke ungdommenes samfunnsengasjement.

UNGDOMSPANEALET

Ungdomspanelet består av ni representanter og fem vararepresentanter, som blir valgt på Ungdommens fylkesting hver høst. Ungdomspanelet skal være et aktivt bindeledd mellom ungdom og Møre og Romsdal fylkeskommune. Ungdomspanelet driver lobbyvirksomhet overfor politiske styresmakter, og iverksetter Ungdommens fylkesting sine intensjoner. Ungdomspanelet møtes omlag 9 ganger i året.

Ungdomspanelet følger opp konkrete saker og fordeler midler til søkere. De skal fronte ungdomspanelet og Ungdommens fylkesting i media. Panelet koordinerer arbeidet mellom ungdomsrådene i kommunene og motiverer til aktivitet. De er pådrivere for å etablere ungdomsråd eller i ungdommens kommunestyre i alle kommuner i fylket. Ungdomspanelet arbeider med å finne nye metoder som mobiliserer ungdom til samfunnsengasjement.

Ungdomspanelet består av ungdom mellom 15 og 23 år, som har tilknytning til fylket i den aktuelle valgperioden. Ungdomspanelet skal være sammensatt av ungdom fra de tre regionene i Møre og Romsdal, og det skal være en balansert sammensetning fra by og land. Kjønnbalansen skal være ivarettatt etter til likestillingsloven. Representantene har ansvar for hver sin avdelinger i fylket.

Ungdomspanelet har sine møter samtidig med ordinære fylkesting. Dette fører til at ungdomsrådet og de voksne politikerene blir godt kjent og kan kommunisere i pauser og ved måltid.

Ungdomspanelet velges av Ungdommens fylkesting (UFT). De som kan velges må enten være der som delegater valgt av sin kommune til UFT eller

som medlemmer i UP. De fremmer sitt eget kandidatur som medlem, vara, leder, nestleder. UFT velger dag 1 en valgkomité som intervjuer alle kandida-
tene. Etter intervjuene setter valgkomiteen opp ett forslag (innstilling). Her
tar man hensyn til intervjuet, geografi og kjønn. Valgkomiteen presenterer
sitt forslag for UFT. Under behandlingen kan UFT delegatene komme med
forslag til endringer og nye navn. Til slutt vedtas det endelige UP av UFT.
Det er 9 faste og 5 vara. De faste velges for to år. For å få en overlapp er det
halvparten som er på valg hvert år. Leder velges for ett år av gangen, det
samme for vara. Vara rangeres fra en til fem og det er ikke personlig vara.

Valgkomiteen består av to medlemmer fra UP (medlemmer som ikke står på
valg og skal ut av UP), to medlemmer fra UFT og en representant fra admin-
istrasjonen i fylkeskommunen.

Saker til UFT kommer enten som et initiativ fra UP selv, det kan være tema
de finner selv, ved en høring eller sak fylkeskommunen behandler. Sammen
med første info brev om UFT, ca ett halvt år før, sendes en invitasjon til un-
gdomsrådene i kommunene om å komme med innspill til saker som bør tas
opp. Det UP som bestemmer hvilke saker som skal stå på sakslisten.

Hver høst arrangerer fylkestinget en høstsamling. Her har ungdomspanelet
en time der de kan spørre politikerne om saker de er opptatt av. Denne timen
kalles Ungdommens spørretime og ungdomspanelet bruker denne anlednin-
gen gjerne til å diskutere med politikerne saker som skal tas opp på UFT for å
høre hva fylkestinget mener om dem. Samtidig er det en fin anledning fortelle
fylkestinget hvilke saker de jobber med. De nye fylkestingsmedlemmene blir
samtidig kjent med ungdomspanelet, hva de arbeider med og hva panelet er.

Fylkeskommunens ansvar er bygging og drift av videregående skoler, re-
gional utvikling og planlegging, kultur og kulturminnevern, veier og kollek-
tivtrafikk, næringsutvikling og tannhelsetjeneste. Øverste styringsorgan i
fylkeskommunen er fylkestinget.

STRATEGI FOR Å PÅVIRKE EN SAK

1. SAK:

2. STATUS:
3. MÅL:
4. HVEM SKAL PÅVIRKES:

5. FORMULERE HOVEDARGUMENTER:
■
■
■

6. MULIGE SAMARBEIDSPARTNERE	HVORDAN INVOLVERE DEM

7. MULIGE MOTSTANDERE	MOTSTANDERS ARGUMENTER	HÅNTERING AV ARGUMENTER

8. HVILKE METODER:	
Gi innspill gjennom politiske kanaler, som høringsuttalelse	Nettverks- og alliansebygging
Lobbyvirksomhet overfor beslutningstakere	Mobilisere meningsfeller/ andre ungdommer
Skape oppmerksomhet, gjennom medieoppslag, aksjoner, leserbrev etc.	Andre...

9. HANDLINGSPLAN:			
HVA	HVORDAN	NÅR	HVEM

HVORDAN OPPSTÅR EN SAK I KOMMUNER OG FYLKESKOMMUNER?

Både administrasjonen og de folkevalgte kan nokså fritt ta initiativ til å starte behandling av saker. Krav eller ønske om at saken blir tatt opp kan komme fra:

- Enkeltpersoner/publikum
- Organisasjoner
- Interessegrupper/aksjonsgrupper
- De politiske partiene
- Andre administrative organ eller virksomheter i kommunen eller fylkeskommunen
- Andre offentlige organ, som ungdomsråd

Svært ofte vil en sak ha bakgrunn i pålegg gitt av andre overordnede organ eller ved lov. De folkevalgte står ellers fritt til å ta initiativ til å fremme en sak ved interpellasjon ved grunngitte spørsmål i kommunestyret/fylkestinget, eller ved å ta opp en sak som tilleggs sak i et utvalgsmøte.

En interpellasjon er en muntlig eller skriftlig forespørsel fra et medlem av en debatterende forsamling til forsamlingens ledelse eller medlemmer av kommunestyret.

I Malvik kommune kan man melde i fra til kommunens servicetorg om man har en forespørsel til kommunestyret: MALVIK.KOMMUNE.NO/FORESPOERSEL-INTERPELLASJON.175958.NO.HTML Undersøk i din kommune hvordan ungdomsrådet kan komme med en interpellasjon til kommunestyret eller fylkestinget.

Til forskjell fra et vanlig spørsmål får andre medlemmer delta i debatten i en interpellasjon. I et kommunestyre stilles spørsmålet til en representant med direkte politisk ansvar for et visst område. Det kan være formannen i en nemnd eller de kommunevalgte for øvrig som en representant bestemmer. Behandling av budsjett, planer og årsmeldinger gir også anledninger til å ta opp saker i tilknytning til disse.

Rådmannen er den øverste administrative leder for kommunen. Fylkesrådmannen tilsvarende for fylkeskommunen. Vær oppmerksom på at kommuner kan være organisert forskjellig: hovedutvalgsmodell eller komitémodell.

INNBYGGERINITIATIV

Byens innbyggere har mulighet til å fremme forslag til saker som skal behandles i bystyrets møte. Det er et krav at sakenomhandler forhold som gjelder kommunens virksomhet og at saken ikke allerede ligger til behandling i bystyretsorganer, eller nylig har blitt behandlet av disse. Kommunestyret eller fylkestinget plikter selv å ta stilling til et forslag som gjelder kommunens eller fylkeskommunens virksomhet, dersom minst 2 prosent av innbyggerne, alternativt 300 i kommunen eller 500 i fylket, står bak forslaget. Les mer om innbyggerinitiativ her: [HTTP://WWW.REGJERINGEN.NO/UPLOAD/KILDE/KRD/BRO/2004/0002/000/PDFV/203824-H-2149.PDF](http://WWW.REGJERINGEN.NO/UPLOAD/KILDE/KRD/BRO/2004/0002/000/PDFV/203824-H-2149.PDF)

AVGJØRELSESPROSESSER

Når en sak har kommet på den offentlige sakslista, kan administrasjonen eller politikerne utrede saken. Saken skal utredes objektivt, fullstendig og grundig. Til slutt lager rådmannen/fylkesrådmannen eller ordfører/fylkesordfører en innstilling til vedtak. Det er denne innstillingen de folkevalgte skal ta stilling til.

Når saken er ferdig utredet og har fått sin innstilling fra rådmannen/fylkesrådmannen eller ordfører/fylkesordfører går saken videre til det rette hovedutvalget til behandling. Ofte avsluttes saken her, hvis utvalget har kompetanse og myndighet til å gjøre vedtak. Andre ganger blir vedtaket i hovedutvalget eller komiteen en anbefaling til formannskapet/fylkesutvalget eller kommunestyret/fylkestinget der det endelige vedtaket blir gjort.

VEDTAKENE ER BARE GYLDIGE DERSOM DE:

er i samsvar med overordnede målsettinger og planer for den kommunale/fylkeskommunale virksomheten
representerer en formålstjenlig og effektiv bruk av kommunale/fylkeskommunale ressurser utfra gjeldende målsettinger
er realistisk innenfor gjeldende økonomiske og administrative forutsetninger og vilkår.

Grunngitte spørsmål: Forespørsler til ordfører/fylkesordfører om konkrete forhold fremmes skriftlig noe før møtet, reglementet sier hvor lenge. Kan ikke føre til vedtak i kommunestyret/fylkestinget.

HØRINGER

Før kommunestyret eller fylkestinget gjør vedtak i en sak, blir de ofte sendt ut på høring til ”de berørte parter i saken”. Det betyr at alle som har spesielle interesser i en sak, skal kunne si meningen sin før et vedtak fattes. De som blir hørt, kan være lag, foreninger, organisasjoner, næringsinteresser, kommuner, fylkeskommuner, institusjoner, og enkeltpersoner. Ungdom kan bruke sine organisasjoner og sitt nærmiljø for å fremme sine interesser. I spesielle ungdomssaker kan det hende at ungdomsmiljøer blir oppsøkt direkte, men dette skjer sjelden i andre saker.

Det er ikke engang sikkert at alle som gjerne ville sagt sin mening får saken til høring, for departementene har sjelden helt fullstendige adresselister. Adresselistene oppdateres som følge av at noen har naturlig tilhørighet til saken. Utover dette klarer ikke departementene å ha god nok oversikt til at absolutt alle parter blir synlige.

Et tips er derfor å følge med i sakene som skal opp til behandling, ringe og melde sin interesse før saken er sendt ut til høring, for så å bli høringsinstans. Når en sak er på høring, er det også veldig sent å komme inn i en sak for første gang. Det er ofte kun rom for mindre endringer i en sak og det er mer effektivt å delta i utarbeidelsen av en sak enn i høringsrunden. Det lureste er å ha kontakt med byråkratene i kommunen som kjenner til en sak med en gang de starter arbeidet med den. Få en fast kontaktperson i de ulike avdelingene i kommunen og ta en kaffe med de en gang i mellom for å få nyss om hva som rører seg i deres saksforberedelser så tidlig som mulig. Dette blir for deg som sekretær en viktig oppgave for å holde oversikten og tak i alle trådene som det spinnes på i de ulike byråkratiske avdelingene for å sikre ungdomsperspektivet i hele saksgangen.

Fylkesplanen kan være nyttig for å plukke ut saker som en gjerne vil se litt mer på. Da vet en i allefall hva en skal se etter av nye og høyaktuelle saker.

MEDVIRKNING I KOMMUNEN

Kommunene har som regel de samme kanalene for medvirkning som fylkeskommunene. Høringer for saker som behandles på kommunalt plan, pressen er ofte opptatt av lokalt stoff, aksjoner er brukt og de ungdomspolitiske partiene har sine kanaler til kommunestyret. Forskjellen er at saksområdene er litt annerledes, samt at hver og en innbygger kanskje får mer føling med de kommunale vedtakene. Det er mange som synes kommunepolitikken er vel så spennende som rikspolitikken, nettopp fordi hvert tiltak berører befolkningen så tydelig, samtidig som kontakten til publikum er tettere. Ofte kan det være

et godt argument for å få med ungdom i de politiske prosessene å få politikere til å reflektere over at unge som har det godt og trives i kommunen, er mer vennlig innstilt til plassen de bor i og kommer fra også når de blir voksne.

BARNAS REPRESENTANT

Det er ikke lengre lovpålagt å ha barnerepresentanter, men enkelte kommuner har likevel valgt å fortsette med denne ordningen. Denne personen taler barn og unges sak i plan- og bygningssaker. De ser til at Plan- og bygningsloven blir fulgt opp med hensyn til barn og ungdom i byggesaker, og at barn og ungdom blir hørt i saker som gjelder dem. Hvis det viser seg at barn og ungdom ikke har blitt spurt eller hørt i aktuelle plansaker er det kommunen som har ansvar for at dette ikke har skjedd. Hvis en vil lage en egen sak, for eksempel en egen reguleringsplan, skal dette sendes til kommunen, men det er også lurt å orientere barnerepresentanten.

BARN- OG UNGES KOMMUNESTYRE, UNGDOMSRÅDET ELLER LIGNENDE

Det finnes slike fora i mange kommuner etter hvert, og mange har dette i sine planer. Men hva er de til, og hvordan fungerer de? Barne- og ungdomsråd (BUR) og Barn- og unges kommunestyre (BUK) har forskjellige måter å organisere seg på, litt etter hva som passer hvor. Felles for dem, er at de skal uttale seg om saker i kommunen. Noen har møter ofte, noen plukker ut saker selv, noen får få saker til behandling, noen får skreddersydde saksframlegg, noen har ordføreren som ordstyrer, noen har penger til omdeling – det er i det hele tatt mange måter å gjøre dette på. Det kan lønne seg å oppsøke kommunen sin for å finne ut hva som gjelder der. Alle ungdommene i kommunen kan oppsøke BUR og BUK for å få dem til å ta opp saker.

Når politikere oppretter slike fora for ungdom, er det ikke for å være snille. De gjør det for å få ungdom på banen, og for å finne ut hva som er viktig for denne aldersgruppen. Det ville være å sparke seg selv bak hvis kommunen aldri hørte på hva som ble sagt i disse foraene. Denne kanalen kan med andre ord være effektiv for ungdommer som mener noe om det som skjer i kommunen.

FRMME EN SAK FOR POLITIKERNE

Når ungdomsrådet skal fremme en sak for dine politikere, er det noen spørsmål de alltid må være forberedt på å svare på. Det er greit å forberede seg på disse allerede i sakens innledende fase, for på den måten å kunne gi kjappe og konsise svar umiddelbart. Politikere vil til syvende og sist tenke på hva dette vil koste dem, hvilke koalisjoner og samarbeidsmuligheter med andre dette vil gi og ikke minst: Hvordan passer sakene med deres partiprogram?

POLITISKE UNGDOMSPARTIER

De ungdomspolitiske partiene har som regel et fylkesledd som er i aktivitet. Disse engasjerer seg i saker både på lokalt, nasjonalt og internasjonalt nivå,

Spørsmål det kan være lurt å tenke igjennom når man fremmer en sak for politikerne i kommunen eller i fylket:

- Hva koster det for kommunen? Både summen av tiltakene som foreslås og enkeltdelene.
- Hva skal vi prioritere i denne saken? Ofte kan man dele en sak inn i mindre deler.
- Vær veldig konkret i saksfremlegget, og inkluderer forslag til prioriteringer.
- Hva vet dere om hvordan dette fungerer i andre fylker eller kommuner?
- Hvilke fakta kan dere vise til?
- Hvordan bør vi finne en løsning på problemet dere viser til?
- Hvem skal tiltaket være for, og hvem bør prioriteres?

så her er det mulig å få fram egne interesser. Uttalelser i saker som gjelder fylket, kan ofte finne veien fra lokallag i ungdomspartiet til fylkeslagets årsmøte, og derifra til moderpartiets årsmøte.

Da har en kommet langt med sin sak, for på slike årsmøter er det alltid fylkespolitikere som kan ta sakene med seg videre. Fylkespolitikere og lokalpolitikere er som regel lojale til vedtak gjort i fylkesårsmøtet og har dette som de viktigste styreledelsene i sitt politiske virke. Det kan likevel lønne seg å holde øynene åpne for å være sikker på at saken følges opp.

PRESSE SOM PÅVIRKNINGSAKTØR

Pressen kan for de aller fleste være en god kanal for å fremme synspunkter. Det å få et stort og godt presseoppslag kan bety mye mer enn å sende en anonym høringsuttalelse til en komité. Pressen er derfor et fint tilleggsmedium når saker skal fremmes eller skapes blæst omkring. Vær likevel bevisst på at denne kanalen er det kun journalistene som styrer over, og saker kan lett bli annerledes i avisa enn det man har tenkt.

AKSJONISME

En av artigste metodene for påvirkning er for mange ungdommer aksjonisme. Når du lager en aksjon kan du være kreativ, og det gir i tillegg god trening i arbeidsfordeling og samarbeid. Det er også en effektiv måte å få oppmerksomhet rundt saken sin både fra folk flest, media og politikere.

KREATIVITET, STØRRELSE OG RESSURSER

Kun fantasien setter grenser for hva man kan gjøre under en aksjon. Når ungdom er engasjerte i en sak, ligger alt til rette for modige og gode ideer. Man bør oppmuntre og bygge opp under denne kreativiteten, men husk at det ikke alltid er like lett å være realistisk i forhold til størrelsen på aksjonen og gjennomførbarhet i forhold til ressursene man har. Da er det fint å ha en voksenperson som kan dra ideene litt ned på jorden igjen. De fleste aksjoner kan gjennomføres, men man bør kanskje heller sette et mål om å samle inn 1000 underskrifter i stedet for 100 000. Som sekretær er du en nøkkelperson i forhold til å bistå i planleggingen, pass derfor på å veksle mellom å være oppmuntrende og jordnær.

ANSVARSFORDELING

Aksjoner er en god måte å involvere mange på en gang, og de forskjellige oppgavene gjør at man kan finne noe som passer for alle. Pass på at alle de involverte ungdommene blir utfordret og får prøve nye oppgaver. Det er lett å havne i "alle gjør det samme som sist fella". Selv om det kan virke lurt der og da, bygger det ikke en bredere kompetanse og man kan gro fast i gamle rutiner.

MOBILISERING

En del aksjoner krever at man er flere enn en 5-6 stykker, men det er ikke alle som er like bevisste på mobilisering. Legg derfor tidlig en plan for hvordan man kan få flest mulig til å være med på aksjonen. Snakk med folk i klassen, lag plakater, lag en facebook-event osv. Det er også lurt å tenke gjennom om det er andre organisasjoner eller interessegrupper som saken er relevant for, og som kunne ha lyst til å bli med.

TIDSPUNKT

Tenk igjennom hvilket tidspunkt det er strategisk å ha aksjonen på. Det er særlig to ting man alltid bør ta hensyn til; media og hvor og når folkemengder samler seg. Skal man benytte en vanlig stand, bør man ha den oppe på et tidspunkt man vet at mange mennesker vil passere. For eksempel på et torg

en lørdag formiddag. Skal man ha bannerdropp eller overrekkelsesaksjon til politikere er det først og fremst lurt å invitere media til å komme slik at hendelsen får oppmerksomhet.

MEDIA

Å få en sak på trykk i en avis er veldig motiverende, og aksjoner er ofte en gylden anledning til det. Ungdommene bør velge en presseansvarlig som media kan forholde seg til i forkant av aksjonen. Dette bør være en person som føler seg trygg på å uttale seg om saken.

Det er viktig at man kontakter pressen både i god tid på forhånd, for å fortelle at man skal ha aksjon, og gjerne dagen før for å bekrefte en eventuell avtale. Ofte fungerer det best å kontakte journalister tidlig på dagen. Det beste er å skaffe seg kontakt med en journalist man kan ringe direkte. Det kan også være lurt å tenke gjennom hvilken type presse man vil kontakte. I de fleste tilfeller er det så mange som mulig som gjelder, mens andre ganger kan det være mer gunstig å tilby en avis enerett på saken.

EKSEMPLER PÅ AKSJONER:

STAND

Å ha en stand er, som navnet tilsier, å stå og informere folk om noe, kanskje ved hjelp av et bord, et stativ eller en bod. Det er ofte lurt å ha stands på steder hvor det er sannsynlig å treffe på den målgruppen man helst vil nå ut til. Gå-gata, kantina på skolen eller på et lokalt arrangement er eksempler på steder det kan være lurt å ha stand. Ta med lettlest informasjon som folk kan lese mens de går. Dere må også huske å be om tillatelse til å stå der av enten politi, kommune eller grunneier. Ha gjerne en aktivitet på standen eller noe annet som gjør at folk får lyst til å komme bort for å høre hva dere har å si. Mange av de andre aksjonstypene kan kombineres med en stand.

BANNERDROPP

Et bannerdropp er en aksjon der dere henger opp et stort banner på et lett synlig sted. Bannere med politiske budskap kan henges opp overalt. Langs tett trafikerte veier eller ved broer som går over veibanen, på eller ved et kommunalt bygg, på et torg eller andre godt synlige steder. Det er ikke alle som synes det er greit at man henger opp bannere på eller ved deres eiendom, så undersøk dette først.

OVERREKKELSE

Det kan være strategisk smart å treffe politikerne direkte, og i den forbindelse anbefales overrekkelsesaksjoner. Finn på en morsom og symbolsk gave som representerer den saken dere kjemper for og overrekk den til en aktuell politiker. Hensikten med gaven er å minne politikeren på hvorfor denne saken

er viktig, eller for å symbolisere hvor stort et problem er. Disse gavene kan enten være kjipe eller hyggelige, men det er ofte lurt at de er morsomme. En morsom gave er mer interessant for media å skrive om. Eksempler på gaver kan være kake, bilde/maleri av noe de må ta vare på eller en verktøykasse med ingrediensene de trenger for å gjøre det dere vil. Husk at ungdommene selv skal finne på og lage det som skal overrekkes, det skaper ekstra eierskap til aksjonen.

DEMONSTRASJONSTOG

Et demonstrasjonstog arrangeres for å vise at man er mange som krever det samme. Et vellykket tog krever stor mobilisering, og man må derfor bruke mye tid på forhånd til å informere og samle deltagere. Det er også viktig at budskapet er tydelig og synlig. Ha et stort banner (parole) helt foran i toget som sier hva dere mener på en enkel måte. Det er også fint å innlede eller avslutte toget med en appell hvor noen snakker om hvorfor man går i tog. Dersom det er flere organisasjoner som samarbeider om demonstrasjonstog kan for eksempel en fra hver organisasjon si noen ord. Mange liker også å avslutte med en konsert eller lignende. Planlegg hvordan dere kan få toget til å se bra ut, fakler er f. eks en klassiker dersom det er mørkt.

UNDERSKRIFTSKAMPANJE

En annen måte å vise at man er mange på er å ha en underskriftskampanje. Det kan gjøres på ulikt vis. En metode er å samle masse navn på en liste som man tilslutt overrekker en politiker. Da er det viktig at det står tydelig hva man skriver under på, øverst på alle listene. Denne metoden er mye brukt, men man kan også sprite det litt. Ett eksempel er å lage postkort med et budskap på som folk kan signere og sende inn enten til dere eller direkte til politikeren. Det er ofte lurt å bestemme seg for et avgrenset tidsrom for kampanjen slik at den blir mest mulig effektiv.

UNGDOM I DEN KOMMUNALE PLANPROSESSEN

Barn og unge er ofte de mest aktive brukerne av lokalmiljøet og kan ha mange og gode synspunkter på hvordan både skolegården, skoleveien og nærmiljøet bør være. Plan- og bygningsloven gir barn og unge rett til å delta når planer skal legges. Ungdomsrådet er ofte høringsinstans for kommunale planprosesser, men kan også innta en mer proaktiv rolle og ta en aktiv del av utformingen av kommuneplanen.

Ungdoms synspunkter på utformingen av eget nærmiljø kan komme fram i planleggingen gjennom både skolen, fritidsklubben og ungdomsrådet. Ungdomsrådet kan også være pådrivere for at dette blir en del av for eksempel miljøundervisning. På den måten kan elevene få nyttig kunnskap om kommunens planer og planprosesser og samtidig påvirke utformingen av eget nærmiljø. Delen om ungdoms deltakelse i den kommunale planprosessen er hentet fra MILJØLÆRE.NO (MILJØLÆRE.NO/TEMA/DEMOKRATI/ARTIKLER/SKOLE-KOMMUNE.PHP)

Medvirkning kan skje via lokale organisasjoner, på møter med kommunen eller ved å fremme sine synspunkter gjennom for eksempel brev til kommunen eller leserinnlegg i avisa. Grunneiere, organisasjoner og enkeltpersoner kan også utarbeide alternative planer i tillegg til å komme med uttalelser når kommunens planforslag er på høring. Selv om kommunen skal legge til rette for medvirkning, viser det seg ofte i praksis at man selv må ta initiativ og være aktiv for å bli hørt.

SAKSGANGEN I EN PLANPROSESS

For å kunne delta aktivt i kommunens eller fylkets planlegging av et område er det nødvendig å ha kjennskap til hvordan arbeidet er lagt opp. Arealplanleggingen følger en oppsatt mal for planarbeidet som er regulert av bestemmelsene i plan- og bygningsloven.

Prosessen varierer noe, avhengig av plantype. Mest omfattende er planprosessen når det er hele kommuneplanen som skal utarbeides eller revideres. Prosessen er noe mer oversiktlig når det gjelder en reguleringsplan eller bebyggelsesplan for et mindre område i kommunen.

ARBEIDET MED EN REGULERINGSPLAN KAN DELES INN I DISSE FASENE:

AVKLARING OG REGISTRERING: Planarbeidet starter med en avklaring i forhold til eksisterende planer (for eksempel om påtenkt arealbruk er i samsvar med godkjente planer) og om det er særlige hensyn som skal ivaretas (for eksempel barns interesser eller om området har spesielle naturverdier eller kulturminner).

FORHÅNDSVARSLING: Oppstart av reguleringsplanarbeid for et område skal varsles gjennom annonser i avisene. I tillegg kan berørte grunneiere og beboere i området kontaktes direkte. Det blir satt en rimelig frist for å uttale seg.

UTARBEIDING AV PLANFORSLAG: I starten av planarbeidet skal kommunen samle inn opplysninger fra alle aktuelle parter og avklare interessenmotsetninger mellom ulike grupper i området, for eksempel mellom utbyggings- og verneinteresser eller mellom ulike brukergrupper. Man henter inn opplysninger om eksisterende arealbruk før den planlagte arealbruken blir tegnet på et egnet kart. For dem som har interesser i området, er det viktig å komme med synspunkter slik at disse kan bli vurdert tidlig i planarbeidet. Berørte parter kan også fremme egne alternative forslag.

FØRSTEGANGSBEHANDLING I PLANUTVALGET: Planforslaget blir lagt fram for kommunens faste utvalg i plansaker. Dersom utvalget godkjenner planen, blir den sendt ut til offentlig ettersyn.

OFFENTLIG ETTERSYN: Dette er betegnelsen på en høringsprosess der parter som er berørt av planforslaget, får rett til å uttale seg. I tillegg kan planen legges ut til allment gjennomsyn, dvs. at planene kan vises fram på offentlig sted, for eksempel i rådhuset eller på biblioteket. På dette tidspunktet er det også viktig å komme med synspunkter og alternative forslag.

BEARBEIDING AV PLANFORSLAG: Etter at høringsfristen er ute, samler kommunen de innkomne uttalelsene og korrigerer planen. Noen endringsforslag blir innarbeidet i planen, mens andre ikke blir tatt hensyn til.

ANDREGANGSBEHANDLING I PLANUTVALGET: Planutvalget får planen til ny behandling. Hvis endringene i planforslaget har vært store og kontroversielle, kan utvalget vedta nytt offentlig ettersyn. Hvis det ikke er tilfellet, går planen til godkjenning.

VEDTAK I KOMMUNESTYRET: Etter andregangsbehandling i planutvalget skal planforslaget behandles i formannskapet før endelig vedtak fattes i kommunestyret.

GJENNOMFØRING AV PLANEN: Når planen er vedtatt, kan den settes ut i livet.

Dersom Fylkesmannen eller fylkeskommunen mener at nasjonale eller viktige regionale interesser ikke er godt nok ivaretatt i planen, kan de avgi såkalt innsigelse til planen. Det betyr at kommunen ikke kan godkjenne planen selv før de har endret planen. For eksempel kan det være grunn til innsigelse dersom de rikspolitiske retningslinjene for barn og unges interesser ikke er ivaretatt i planen.

SKOLEN KAN DELTA I PLANPROSESSEN

Skolen er ikke en formell høringsinstans som får tilsendt kommunale planer, men de har uttalerett på lik linje med alle andre og kan blant annet si sin mening når kommunens planer er på høring. Skolen kan også selv ta initiativ overfor kommunen ved å foreslå omregulering av et allerede planlagt område eller ved å oppfordre kommunen til å starte planlegging av et uregulert område. Skolen kan også informere om sine interesser slik at dette kan komme med i en senere plansak.

Dersom skolen har laget en plan for framtidig bruk eller utforming av et område, som de ønsker å legge fram for kommunen, kan skolens synspunkter og planer presenteres på flere måter. En måte er å ta direkte kontakt med ansatte i kommunen som kan ha innflytelse på kommunens planlegging, for eksempel barnerepresentanten, miljøvernlederen eller kommuneplanleggeren, eller med representanter for politiske partier som sitter i kommunestyret. På den måten kan skolens forslag bli fulgt opp i det ordinære plansystemet.

Elevene kan også skrive brev til kommunen eller leserinnlegg i lokalavisa. I tillegg til skriftlige innspill kan elevene lage tegninger og modeller som viser hvordan de vil at det aktuelle området skal bli. Dersom skolen vil lage sitt eget planforslag som et kommuneplankart eller reguleringsplankart, bør de velge standard farger og symbolbruk på kartet som samsvarer med dem som blir brukt i den kommunale planleggingen. Andre muligheter er å arrangere åpne dager eller utstillinger der aktuelle etater i kommunen og andre berørte parter som for eksempel grunneiere eller lokale organisasjoner blir invitert til diskusjon. Dersom elevene arbeider med en aktuell plansak, gjelder det å følge med i lokalpressen og sende inn skolens uttalelse og planforslag når kommunens forslag er ute på høring. (www.miljolare.no)

FACEBOOK

INTERNT:

Ungdom er mye på Facebook, oftere enn de sjekker e-post. Å ha en intern gruppe for medlemmene av ungdomsrådet er ideelt for å minne om frister, møter og beskjeder. Når du sender en møteinnkalling på e-post er det lurt å legge ut en beskjed på gruppen, slik at medlemmene får det med seg. Denne gruppen er også fin for diskusjoner og delegering i mellom møtene.

SEKRETÆRENS PROFIL:

De fleste i dag har Facebook, også de voksne. Det kan være lurt å lage en upersonlig profil for å holde kontakten med medlemmene av ungdomsrådet i stedet for å bruke din private. "Kari Ungdomsråd" har en mer profesjonell fremtoning enn "Kari Privat" med bilder fra ferieturer og fester. Fra ungdomsrådsprofilen din kan du administrere gruppene, bli venner med rådsmedlemmene, legge ut artikler og linker og være tilgjengelig for kontakt uten å blottlegge hele privatlivet.

EKSTERNT:

Ved å opprette en "page" for ungdomsrådet, kan man nå store deler av ungdommene i kommunen. En page er en informasjonsside hvor ungdomsrådet kan lage arrangementer, legge ut bilder, linke til artikler om de har kommet i media, og be om innspill.

For at en page på facebook ikke skal være bortkastet arbeid må den promoteres. Uten følgere skriver man til ingen nytte.

Legg ved en "lik oss på facebook"-logo på alle plakater, brev og eposter som kommer fra ungdomsrådet

Få rådsmedlemmene til å promotere facebooksidene ovenfor vennene sine.

"Tagg" aviser, kommunen, institusjoner og folk i statuser dere legger ut.

Sørg for å oppdatere ofte, helst med bilder.

La oppdateringene være i en personlig og muntlig, kanskje morsom tone.

Best er det om ungdommene selv kan administrere Facebook-siden. Du som sekretær kan tipse ungdommene om ting de burde legge ut, eller legge det ut selv fra ungdomsrådsprofilen din.

TWITTER

Twitter er et ganske nytt sosialt medium som ikke alle helt skjønner seg på. Om Twitter er nødvendig for ditt ungdomsråd eller ikke, kan du finne ut av her.

Twitter brukes mest av journalister, samfunnsdebattanter og politikere. Samtalene er rundt aktuelle saker. I tillegg er det flere og flere ungdommer som får seg brukere. Med smarttelefonene sine er folk på twitter på bussen, på banen og på skolen (!).

For et ungdomsråd kan twitter være en ypperlig mulighet for å komme i kontakt med politikere.

Etungdomsråd: @politikerfraparti Vi har gått inn for å åpne fritidsklubben på lørdager i tillegg til bare fredager! Vil Parti støtte dette?

Politikerfraparti: @etungdomsråd Det er bra dere er engasjerte! Parti mener fritidskl. bør være tilgjengelig for ungdom når de trenger det. Vi vil se på det.

Etungdomsråd: @politikerfraparti Så bra! Kan vi ikke ta en kaffe og presentere saken nærmere?

Politikerfraparti: @Etungdomsråd Jeg sender dere mailen min på privat message. Kontakt meg så ordner vi noe:-)

Twitter kan også være en god mulighet for å oppdatere verden om hva ungdomsrådet holder på med.

Etungdomsråd: I dag har vi deltatt på konferanse med utdanningsetaten! Det var lærerikt.

Etungdomsråd: Vi mener fritidsklubbene må være åpne på lørdager også! Les hvorfor her: www.etungdomsråd.no/sak

Etungdomsråd: Vi er enige med @Elevorganisasjonen i at det må bli lettere for lærlinger å få jobb.

TIPS OG TWITIKETTE:

RETWEETE: Har noen skrevet noe bra som du synes andre burde få med seg, retweeter du. Da får alle dine følgere se denne tweeten, selv om de ikke følger opphavspersonen.

FAVORITE: Å ”favorite” en tweet betyr at du lagrer tweets du synes er skikkelig gode. Alle kan se hvilke tweets du lagrer på din profil.

FØLGE: Å følge noen betyr at du legger til alle oppdateringer personen skriver i din nyhetsstrøm. Lurt å følge for et ungdomsråd: lokalpolitikere, lokallag til organisasjoner og partier, ungdom bosatt i kommunen.

KOMMENTERE: Gi gjerne kommentarer til det folk har skrevet! Kanskje følger de deg tilbake også?

SPAM: Ikke overdriv, et par oppdateringer i uka er nok. Blir folk lei, slutter de å følge deg.

Å FÅ FØLGERE: Skriv gode tweets med jevne mellomrom, og håp at de blir retweeta. Følg de dere vil bli fulgt av. Prøv å holde nivået på følgere, og de dere følger, omtrent likt.

Twitter er offentlig! Husk det.

MØTEVIRKSOMHET

HVILKEN FORM SKAL SAKS- PAPIRENE HA?

I forkant av alle saksbehandlinger i ungdomsrådet må det diskuteres hvilken form som passer best for sakens innhold. Hvis det er en enkel sak der rådet blir bedt om å være med i en prosess som skal startes, hvor noen skal oppnevnes eller lignende, kan det skrives et enkelt brev med kort forklaring og forslag til vedtak. Dette kan ”utfordrereren” skrive med godkjenning fra arbeidsutvalget eller sekretær. Det kreves mer i større saker der ungdomsrådet skal være premissleverandør for en sak og gi kreative innspill. Det bør sendes ut kortfattet, men innholdsrike forklaringer på hva saken gjelder. Dette bør skrives av saksbehandler. Men sakspapirene skal godkjennes av noen som kjenner ungdomsrådet godt, eller sitter der sjøl. Sakspapirer skal forklare, inspirere og motivere til arbeid med saken.

Kreativiteten bør utløses gjennom åpne problemstillinger. Forarbeidet skal være grundig. Sakene må behandles på en hensiktsmessig måte. Det står mer om prosesser og arbeidsmetoder i heftet ”Arbeidsformer”.

PRESENTASJON

I tillegg til sakspapirer og problemstillinger, skal en saksbehandler eller politiker presentere sakene muntlig i ungdomsrådet. Det bør være en prosessleder som sier noe om sakens innhold, hvorfor ungdomsrådet skal behandle saken, hvor i prosessen en kommer inn, og hva som skal skje etter at den er behandlet i ungdomsrådet. Et slikt framlegg skal motivere til arbeid, så det kan ikke være noen som bare ”messer” på kjedelig saksbehandler-språk!

SAKSDOKUMENTER SOM SKAL SENDES UT

For å være sikker på at flest mulig skal få med seg mest mulig, er det viktig at ting står oversiktlig og greit. Den formelle innkallingen skal inneholde riktig dato, klokkeslett, sted og hvor forfall kan meldes. I tillegg lages et ark med praktisk informasjon hvor det står alt om hva de trenger å ha med seg, og hva de må tenke på før møtet.

Dette med forfall, påmelding til overnatting og transportplanlegging kan noen ganger være vanskelig. Det er ikke engang sikkert at alle vet hva forfall er, så det går an å skrive for eksempel:

”Hvis du ikke kan møte, meld fra slik at vara kan varsles.”

DETTE MÅ SENDES MED INNKALLELSEN TIL MØTET

Innkalling

- Inneholder dato, klokkeslett, sted
- Hvor forfall meldes og dagsorden

Praktisk informasjon

Et eget ark skal inneholde:

- hvor forfall meldes og hvorfor dette er nødvendig
- når melding om overnatting skal skje
- hvordan den vedlagte reiseregningen skal fylles ut
- når frister for melding av innkomne forslag er
- hva Ungdommens spørretime er
- hvem de kan søke om hjelp hvis ting ser virene ut

Ingenting er selvfølgelig for ungdommer som ikke er vant til å være på møter i dagevis!

FORRETNINGSORDEN

Forretningsorden er reglene for møtet. I tillegg må en forretningsorden si hva de forskjellige begrepene betyr: Forskjell på innlegg og replikk, og så videre.

SAKSPAPIRENE

Sakspapirene inneholder dagsorden, bakgrunnsmateriale, problemstillinger og eventuelt en plan for videre behandling.

BEKREFTELSE

Det hender ofte at en lærer eller arbeidsgiver trenger en bekreftelse på at ungdommene skal på møte i ungdomsrådet, slik at de kan få fri til å møte. En kan for eksempel legge ved to innkallinger i forsendelsen som sendes ut til representantene. En kan også velge å sende til kun de som ber om det og dele ut bekreftelse på møtet til de som faktisk deltar på møtet.

RAMMER FOR ET GODT MØTE

Møteleder må klare å skape en grei stil sammen med sal full med ungdommer. Som ellers gjelder det å holde tunga rett i munnen både når en skal avklare møteteknikk, og når det gjelder å slå ned på sluggere som gjerne kan tenke seg å sabotere møtet fordi de andre ikke er så erfarne.

PROSESSLEDER MÅ:

- kunne mye om saken det gjelder
- kjenne ungdomsrådet
- være dreven i å jobbe med ungdom
- kunne motivere de en jobber sammen med
- være villig til å gå utover de vanlige fylkeskommunale/kommunale tanker og ideer
- vite hvordan en skal få saken videre i den fylkeskommunale forvaltning

Gruppeverksteder med åpne problemstillinger må til slik at folk skal bli trygge på hverandre og tørre å delta i dialoger.

De tause kan ofte ha vel så gjennomtenkte tanker som de som prater hele tida!

Fremføringer av gruppearbeidene er viktig for at møtedeltakerne skal bli tøffere på talestolen senere. De fremfører på vegne av en gruppe som har kommet fram til noe, og de vet at de har resten av gruppa bak seg i det de sier. Neste gang kan de kanskje stå på egne ben og fremføre egne synspunkter foran en forsamling.

Viktig læring for den enkelte, og det involverer flere enn det ville gjort ved innlevering av svar.

MØTELEDELSE

Møteledelsen er viktig i alle typer møter. I store møter er det ekstra viktig at møtelederen:

- er ryddig og har god oversikt
- kan gripe inn når det flyter
- er forberedt og kan møtereplene
- er smidig
- ser konsekvenser
- er myndig
- leder møtet med et smil

Dette er en viktig læringsarena. Det kan være nyttig med to møteledere, en som er dreven og styrer i de vanskelige situasjonene, og en som er på ”opppløring” og styrer i de enklere sakene. Ved ekstra store møter, der man skal vedta politikk og saker ungdomsrådet og politikerne skal jobbe videre med f.eks det neste året, som gjerne består av over 60-70 personer, kan det også være en fordel å ha en bisitter. Han eller hun hjelper ordstyrerne å ha oversikten over forsamlingen, sette opp tale- og replikkliste og kjenne etter når forsamlingen har behov for pause.

I et ungdomsråd må en vurdere om det er ungdom eller voksne som skal lede møtene. Dette kommer an på størrelsen på møtet og formålet med det. Er det et internt ungdomsrådsmøte, er det naturlig at det er leder av ungdomsrådet som leder møtet. Dersom det er et stormøte, en konferanse eller en større ungdomshøring, kan det være greit å være bevisst de ulike alternativene. Her er en liste med muligheter for ordstyrere som kan benyttes:

A) LEDER I UNGDOMSRÅDET

Ledelse vil være personavhengig utfra erfaring og kunnskap med møteledelse. Dersom den valgte lederen behersker møteledelse vil lederen få en autoritet og profileringsmulighet som kan være nødvendig for en leder av et ungdomsråd. Det motsatte kan bli tilfellet dersom nødvendig erfaring og kunnskap ikke er tilstede. Som sekretær er det viktig at du legger til rette for at lederen skal fungere som en leder. Forbered sakliste og møter sammen. Avklar hvem som tar ordet i hvilke saker, og myndiggjør lederen. Om et ungdomsråd fungerer, er avhengig av ungdomsrådets sammensetning og hvordan kjemien og kulturen i rådet fungerer.

B) DE POLITISKE UNGDOMSORGANISASJONENE HAR ANSVAR PÅ RUNDGANG FOR Å FINNE GODE MØTELEDERE INNEN SIN ORGANISASJON

De politiske ungdomsorganisasjonene har erfarne møteledere, men de kan benytte denne muligheten til å profilere seg som politikere. Det er viktig med klare rammer for møteledelse. Det vil også være nødvendig med en grundig gjennomgang av sakene før møtet, for møtelederen må kjenne sakene best mulig.

C) EKSTERN UNGDOM SOM EN VET HAR ERFARING MED MØTELEDELSE

Det kan for eksempel være en elevrådsleder, en leder i en organisasjon eller andre som er gode møteledere. Dersom en finner en slik møteleder, må sakene gjennomgås ekstra grundig på forhånd. Jo mer forarbeid, desto bedre.

D) FYLKESORDFØREREN ELLER ANDRE POLITIKERE FRA FYLKESTINGET

Det kan være trygt å ha en voksen til å lede møtene for ungdomsrådet. Politikere kjenner til sakene i kommunen eller fylkeskommunen, og de kjenner historien til ungdomsrådet. De bør også kjenne til ungdomsrådets arbeidsmetoder. Det er fare for at de kan styre møtene slik at de blir for lik de vanlige voksen-møtene. De kan ofte også legge inn forutsetninger og begrensninger som ungdom ikke trenger i sin behandling. Avklaring på forhånd er derfor helt nødvendig hvis en skal gå inn på slike løsninger. Denne møteledelsen kan gi status men ingen læringseffekt.

E) PROFESJONELLE MØTELEDERE

Møteledelse kan være en kunst. Profesjonelle møteledere kan være spreke og artige. De er trent i å oppsummere og stille de riktige spørsmålene til rett tid. Og de tar godt betalt for slike oppdrag!

Hvis man skal leie inn profesjonelle bør en finne noen som er vant til å snakke med ungdom, kjenner sakene til fylket eller kommunen og som en stoler på at kan holde seg nøytral i sakene som behandles.

ARBEID MELLOM MØTENE

Det er en fordel om ungdommene jobber med ulike temaer i arbeidsgrupper mellom møtene. Temaene kan være: Antirasistisk handlingsplan, idé-konkurranse, mobbing og skolehelsetjenesten etc.. De som ikke sitter i gruppene får liten informasjon om temaene, selv om gruppene jobber på oppdrag fra ungdomsrådet. Det er derfor viktig at hver gruppe presenterer sitt arbeid i plenumsmøter for at alle skal vite hva som foregår. Alle kan ikke involveres i alt, men det er vesentlig å være orientert. En handlingsplan er grei å forholde seg til som et arbeidsdokument for en arbeidsgruppe. Gruppene kan få hvert sitt hovedtema å jobbe med fram til neste fellesmøte, og får selv ansvar for framdriften.

Denne arbeidsmetoden ligner litt på politikernes, bortsett fra at ungdomsrådet jobber fram de sakene de vil jobbe med selv. Oppgavene må defineres og gruppene blir små, seks til sju personer på hvert hovedtema. Lederen for hver arbeidsgruppe kan sitte i arbeidsutvalget, og koordineringen av arbeidet bør skje der.

RESOLUSJONER

En resolusjon er ungdomsrådets felles uttalelse. De kan rettes mot politikerne i kommunen/fylket, mot Stortinget, mot byråkrater eller mot andre ungdom, for å nevne noen målgrupper. Ungdommene kan på fritt grunnlag si noe om interesse og fokus. Hvis det blir heftig debatt rundt noen av resolusjonene, er det moro! Det gjelder å kunne sette skarpt skille mellom sak og person. Det kan settes ned grupper som jobber videre med noen av sakene etter møtet. Andre sendes som ytringer til politikere i fylkeskommunen eller kommunen, og noen sendes videre til Storting. På opprop.no kan man lage en uttalelse og få andre til å støtte den.

Ungdomsrådene trenger ikke begrense seg til kommunale eller fylkeskommunale saker. De kan også mene noe om sentrale saker. Slike saker kan de som eventuelt sitter i et annet ungdomsorgan, på et annet nivå ta med seg som et signal og jobbe videre med.

Ungdommens fylkesting kan kanskje ikke gjøre noe med en sak fordi det er en kommunal sak. Men for de som kommer fra den aktuelle kommunen er dette en sak de kan gå videre med. På riksplan kan de også være å sende resolusjoner om aktuelle politiske saker.

Sakene skal ofte videre til et byråkratisk system, og det kan ta tid før resultatene viser seg. Gjør dette klart for ungdommene! Ha klare rammer for hva som skal skje videre. Lag gjerne en plan for forventet fremdrift. På den måten kan man følge opp saken fra møte til møte, og kanskje har man også interesse av å gå inn å forsøke å drive lobbyvirksomhet i budsjettforhandlingene i enkelte saker?

Når en resolusjon er vedtatt, er det hensiktsmessig å skaffe seg noen kontakter som kan bringe saken videre. Fylkespolitikere og lokalpolitikere er en ting, men det er andre kanaler som også er viktig. For eksempel ungdomsrådene og sekretærene deres i kommunene, Ungdommens fylkesting i eget og andre fylker, fylkets stortingsbenk og eventuelt statsråder.

I saker som gjelder omsorg for barn og ungdom er Barneombudet en god kilde til kunnskap om rettigheter og det offentliges ansvar for oppfølging av saker.

PRAKTISK UNDER MØTENE

Som sekretær er det du som skal sørge for at alt henger sammen under møtet. Dette må forberedes grundig. Mange mennesker skal samles, og mye skal legges til rette.

ANKOMST

I de fleste fylker er det ikke mulig å kaste seg på en buss eller en trikk når som helst på dagen. En må derfor tenke på når møtet skal starte, og når avslutningen skal holdes.

ÅPNING

På det første møtet i ungdomsrådet bør det være ordføreren som åpner møtet med noen pene ord og med lykke til i arbeidet. Senere bør det være lederen i ungdomsrådet som står for dette.

PRESENTASJON

Deltakerne kjenner ikke hverandre på forhånd. De må ha en runde hvor de sier hvem de er og hvor de kommer fra. Kanskje bør det legges opp til en seanse der de blir litt bedre kjent med hverandre enn en presentasjonsrunde bidrar til også.

MAT

Deltakerne i ungdomsrådet er ungdommer som trenger skikkelig kost. Snitter av loff, wienerbrød og kaffe er ikke tingen. Grov brødmat og eventuelt noe varmt er bedre, samt juice eller melk. Husk at de skal sitte i mange timer, og de skal jobbe på møtene sine.

Frokost og middag må de ha, samt frukt og drikke under møtene.

PAUSER

Legg opp til flere, korte pauser. Kanskje noen pauser skal inneholde aktiviteter som skal foregå ute? Det er viktig å få litt godt med luft mellom øktene. Utnevnto som er ansvarlige for komme med små energi-leker som kan lette på stemninga i løpet av møtedagen.

KULTURINNSLAG

Det kan være på sin plass med innslag fra omverdenen når en sitter med sine egne saker i time etter time. Inviter noen ungdommer som driver med sever-

dige interesser til underholdning en av dagene. En kan åpne for at ungdom utenfra kommer med debattinnlegg i form av kulturelle innslag.

TILHØRERE

Det bør være voksne tilstede under møtene til ungdomsrådet. Ikke for å styre, men for å lytte. De som skal ha de aktuelle sakene etter behandling i ungdomsrådet, politikere fra kommunestyret eller fylkestinget får resultatene fra arbeidet, men det er vel så nyttig for disse å få med seg det som skjer og sies i prosessene.

PRESSEN

Pass på at det er noen som kan følge opp kontakt med pressen under møtet. Kanskje lederen skal ha "fri" under deler av gruppearbeidene og heller følge opp pressen? Skriv en pressemelding dersom ungdomsrådet skal ha et arrangement eller kommer med en uttalelse i en sak. Pressen er en god venn å ha når ungdomsrådet vil uttale seg om noe.

KVELDSAKTIVITETER

Når ungdom samles i fylkeshovedstaden eller kommunesentrum, er det sikkert mye som kan være spennende å finne på. Det er imidlertid viktig at de gjør ting sammen for å bli kjent. Legg opp til litt organisert sosialt samvær, og gi ungdommene frie tøyler. Organisasjonskulturen kan man gjøre god ved å legge opp til hyggelig samvær med andre likesinnede i uformelle fora. Felles aktiviteter som ikke nødvendigvis er veldig organisert er gode arenaer for å bygge samvær, tillit og tilhørighet.

VEDTEKTER

Vedtektene til et ungdomsråd sier hva rådet skal arbeide med og hvordan. Det er med andre ord både de ytre rammene til rådet, og den politiske legitimiteten til ungdomsrådet. Vedtektene til et ungdomsråd inneholder gjerne også hvor i kommunen eller fylkeskommunen rådet hører til og vedtektene, eller kall det mandat og retningslinjer, bør vedtas politisk. Da har man noe å slå i bordet med dersom ungdomsrådet for eksempel ikke blir inkludert i de prosesser som vedtektene sier at de skal inkluderes i.

I denne delen lister vi opp hva vedtekter bør inneholde og hvilke fallgruver man bør passe seg for og reflektere over i etableringsprosessen. Vi kan anbefale vedtektgeneratoren utarbeidet av Frivillighet Norge, Batteriet, Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner og Barne- og Ungdomsrådet i Oslo: [BURO.UNGINFO.OSLO.NO/SIDER/VEDTEKTSGENERATOR/](https://www.buro.unginfo.oslo.no/sider/vedtektsgenerator/).

NAVN, FORMÅL OG MYNDIGHETSOMRÅDE

- Her må det stå hva ungdomsrådet heter, samt eventuelt forkortelse.
- Det angis hva som er formålet med opprettelsen av ungdomsrådet.
- Hva slags myndighet skal ungdomsrådet ha?
- Skal det bevilge penger etter egen prioritering?
- Skal det være et rådgivende organ?
- Hvilke saker skal ungdomsrådet behandle?
- Skal organet ta opp egne saker, eller skal de uttale seg etter oppdrag fra andre?
- Hvor skal vedtakene fra organet etter at det er vedtatt?
- Hvor synlig skal ungdomsrådets saker være i den videre saksbehandlingen?

FALLGRUVER Å VÆRE OBS PÅ: Hvis ungdomsrådet har mye midler å dele ut, kan det hende det bruker mye tid på dette og ikke på å påvirke i politiske saker som angår dem. En mulig løsning for dette er å nedsette en arbeidsgruppe som jobber særlig med dette. De kan da gjøre grunnarbeidet, presentere sine anbefalinger og så tar ungdomsrådet dette til orientering.

FALLGRUVER Å VÆRE OBS PÅ: Ofte må man selv drive oppsøkende virksomhet i kommunens saker for å få et innblikk i hva som rører seg, og hva som kan være relevant å gi innspill på. Her bør man gjøre en avtale med en saksbehandler i politisk sekretariat og hos administrasjonen, for å få en ukentlig eller annenhver ukes oppdatering på hva som rører seg av saker. Ofte kommer ungdomsrådet så sent inn i saksbehandlingen at deres innspill ikke vil ha noe å si. Dette gjelder ofte plan- og bygningssaker, som er lovpålagt å sende saker på høring, men da er mye allerede avgjort og ungdoms meninger har ikke nødvendigvis så mye å si. Her kan det være lurt at du som sekretær tar aktivt kontakt med plan- og bygningsetaten, har en fast kontaktperson og kommer inn i saksforberedelsene før noe er ferdig til høring. Foreslå å arrangere en ungdomshøring for å samle innspill i en sak som er av særlig betydning for barn og unge. Saksbehandler hos kommunen vet ofte hvilke saker dette gjelder og har konkrete tips til hvordan man kan komme med innspill. Det hender også at det er ekstra midler til å gjennomføre en ungdomshøring i slike plan-saker, men man må være på hugget og innimellom insistere ganske hardt på at man har rett til å være med i hele prosessen. Dette handler om at ungdoms erfaringer med medvirkning ofte er begrenset og må legges til rette for over en lengre periode og ved bruk av andre metoder og midler enn for andre råd og utvalg.

SAMMENSETNING

- Hvor mange skal sitte i ungdomsrådet?
- Hvor mange varamedlemmer skal den enkelte ha?
- Hvor skal medlemmene rekrutteres fra?
- Hvor lenge skal medlemmene sitte?
- Krav til hvilke valgprosesser som skal benyttes ved valg.
- Hvilken alderssammensetning skal ungdomsrådet ha?
- Grupper det særlig skal tilrettelegges for?

FALLGRUVER Å VÆRE OBS PÅ: Ofte kommer man over dilemma knyttet til hvem som skal sitte i ungdomsrådet; skal vi ha faste plasser til skolene, til klubbene og noen åpne plasser? De ungdommene som bor i kommunen, men som går på skole i en annen by, hvordan skal deres interesser ivaretas? Det kan være vanskelig å få til et jevnt arbeid og samarbeid mellom en på 13 og en på 18 år, men hvis vi vil at rådet skal ha representanter i alle aldersgrupper, hvordan løser vi det?

Hvert og ett råd finner sine løsninger, men det er en god idé å diskutere dilemmaene med ungdommene og finne frem til en felles løsning. Ungdommene er reflekterte og ønsker å finne den beste løsningen for alle ungdommene i sin kommune eller i sitt fylke. For eksempel må man ofte ta stilling til om man skal tillate at ungdommer som fortsatt går på videregående skole skal være representert selv om de kanskje er ”litt gamle”. Kvotering av minoriteter og utsatte grupper er også en diskusjon som ungdomsrådet bør ta stilling til. Eller skal man løse det ved å etablere andre interesseorgan?

ARBEIDSUTVALG / STYRE

- Skal ungdomsrådet ha et arbeidsutvalg eller et styre?
- Hvem skal sitte der og hvordan skal de velges?
- Hvor lenge skal de sitte i et slikt arbeidsutvalg eller styre?
- Hvis de ikke er gjenvalgt fra sin kommune/organisasjon som representant for ungdomsrådet, skal de likevel kunne gjenvelges til arbeidsutvalget/styret?
- Hvilket ansvar har arbeidsutvalget/styret?
- Hvor mange møter i året skal de ha?
- Skal de skrive årsberetning?
- Hvilken informasjon skal arbeidsutvalget/styret ha og hva har det krav om innsyn i?
- Skal arbeidsutvalget/styret ha et spesielt ansvar for møtene i ungdomsrådet?
- Hva slags utadrettet rolle skal arbeidsutvalget/styret ha?
- Hva skal til for at de er vedtaksdyktige?
- Krav til kjønns/regionsfordeling?

FALLGRUVER Å VÆRE OBS PÅ: Et arbeidsutvalg kan fort få en skjev fordeling i forhold til alder og sammensetning. Det er viktig at man har klare regler som hele ungdomsrådet er enige om, før man etablerer et arbeidsutvalg. Et arbeidsutvalg kan for eksempel få et mandat fra ungdomsrådet som sier at de skal ha ansvar for å sette opp en forsvarlig sakliste til hvert møte, ha et ekstra ansvar for å følge opp kontakten med politikerne og ta avgjørelser i forhold til representasjon i andre organ, på turer eller i utvalg. Et arbeidsutvalg kan avlaste rådet mellom møtene, men det er viktig å passe på at det ikke er de samme ungdommene som tar på seg alt arbeidet i alle de ulike delene av organisasjonen.

MØTENE I UNGDOMSRÅDET

- Hvor mange møter skal ungdomsrådet ha i året?
- Når skal disse møtene avholdes?
- Hvor lange skal møtene i ungdomsrådet være?
- Skal møtene holdes på dagtid eller kveldstid?
- Hvilken rolle har arbeidsutvalget/styret i ungdomsrådet?
- Hvem skal lede møtet i ungdomsrådet?
- Hva slags flertall skal til for å gjøre et vedtak?
- Hvem skal sitte i valgkomiteen som skal velge nytt arbeidsutvalg/styre og eventuelt underutvalg?
- Hva skal til for å holde ekstraordinære møter i ungdomsrådet?
- Rusmiddelforbud i forbindelse med overnattingsturer?

ØKONOMI OG ADMINISTRASJON

- Skal det stilles sekretær eller andre administrative ressurser til disposisjon? Hvor er eventuelt sekretæren plassert i det kommunale/fylkeskommunale systemet?
- Hvilken rolle har administrasjonen og politikerne i forhold til ungdomsrådets møter? Skal det være noen tilstede som kan svare på spørsmål?
- Skal det oppnevnes en politisk representant fra bystyret som følger ungdomsrådet på dets møter og kan være bindeleddet mellom bystyret og ungdomsrådet? Hva skal være den politiske representantens rolle og hva forventes av denne personen?
- Faste poster på hvert ungdomsrådsmøte, for eksempel Ungdommens spørretime?
- Hva slags møterett har ungdomsrådets medlemmer i forhold til kommunens/fylkets andre organer som kommunestyre/fylkesting og formannskap/fykesutvalg?
- Hvilken rett har medlemmene i ungdomsrådet til innsyn i kommunens/fylkeskommunens saker?
- Hvem betaler ungdomsrådets reise- og diettkostnader?
- Hvem skal føre protokoller, hvem skal lese disse og når skal det være mottakerne i hende?

GODTGJØRELSE

- Hva skal medlemmene av ungdomsrådet ha i godtgjørelse?
- Hvilken rett har ungdomsrådet til å sette egne satser for møtegodtgjørelse, tapt arbeidsfortjeneste og eget budsjett?

VEDTEKTSENDRINGER

- Hvem kan endre vedtektene til ungdomsrådet?
- Hvem skal ta initiativ til vedtektsendringene?

SKOLERING

- Skal medlemmene i ungdomsrådet ha rett til skolering?
- Hva slags skolering er relevant for medlemmene?

FORANKRING POLITISK OG ADMINISTRATIVT

Ungdomsrådet vedtas opprettet av politikere, og det er administrasjonen som bidrar med utredninger og oppfølging i veien frem til et ferdig konsept. For at ungdomsrådet skal ha en skikkelig funksjon, er ikke dette nok. Ungdommene skal mene noe om saker på alle områder, få god informasjon og den oppfølging de måtte trenge.

POLITISK FORANKRING

Politikerne må være inne i utviklingsprosessen av ungdomsråd, ikke bare ha ansvaret for å få dette vedtatt og bevilge penger. En av heltidspolitikere kan for eksempel være prosjektleder for tiltaket. Det er viktig at sentrale politikere er til stede under møtene i ungdomsrådet, tar med seg saker fra ungdomsrådene videre og kommer med informasjon når det skjer noe viktig med aktuelle saker. Den politiske representanten som oppnevnes til denne oppgaven bør ikke være den yngste i bystyret, men ha god erfaring med kommunikasjon med ungdom og tilgjengeliggjøring av kompliserte saker, uten å pushe sitt eget politiske ståsted på ungdommene. Hvis man velger en ung person til å være politisk representant kan dette virke mot sin hensikt, da det kan oppstå både interessekonflikter og lojalitetskonflikter.

ADMINISTRATIV FORANKRING

Administrasjonen må få oppgaver rettet mot ungdomsråd, som saksutredere, informanter, oppgaveformidlere etc. Noen vil få tettere samarbeid med ungdommene enn andre, og det er riktig ut i fra typer saker som skal opp. Det er likevel viktig å knytte kontakter til alle avdelinger, slik at noen vet hva ungdomsrådet kan brukes til og at de skal kontaktes i mange saker.

EKSEMPEL FRA OSLO

1. MANDAT FOR SENTRALT UNGDOMSRÅD (SUR):

Sentralt ungdomsråd skal være en rådgivende instans for byrådet i saker som angår ungdom følge opp de fem prioriterte sakene fra Ungdommens bystyremøte være en aktiv instans for å skape engasjement for politikk og medbestemmelse blant byens yngre befolkning

RETNINGSLINJER FOR SENTRALT UNGDOMSRÅD:

Rådets virke:

Representanter i rådet skal opprettholde en god dialog med sine respektive lokale ungdomsråd og representere disse på best mulig måte. Rådets medlemmer representerer sitt lokale ungdomsråd og ikke en politisk organisasjon eller lignende. SUR skal vurdere hvorvidt en sak bør sendes på høring til ett eller flere lokale ungdomsråd før vedtak fattes.

2. RÅDETS SAMMENSETTING:

Hvert lokale ungdomsråd velger én hovedrepresentant og én vararepresentant. Leder og nestleder velges på valg møte som avholdes under Ungdommens bystyremøte.

Under første ordinære møte i SUR etter valgmøtet innsetter leder og nestleder 2 arbeidsutvalgsmedlemmer.

Representantene og rådets leder og nestleder velges for ett år av gangen, med mulighet for gjenvalg. Representantene og ledelsen kan sitte til og med fylte 18 år. Rådet plikter å ta hensyn til likestillingsloven § 21 om representasjon av begge kjønn.

3. RÅDETS LEDELSE OG SEKRETARIAT:

Leder skal til enhver tid ha oversikt over saker og prosjekter som rådet jobber med. Leder skal lede møtene. Nestleder utfører leders oppgaver dersom leder er forhindret fra å stille. Byrådet beslutter hvilken virksomhet som skal fungere som sekretariat for SUR. Rådets sekretariat har ansvar for å sende ut innkalling til møter, sakspapirer til representantene og referat i etterkant av møter. Sekretariatet utarbeider sakslisten til møter i samarbeid med rådets leder. Innkalling til ordinære møter skal skje minimum syv dager før møtet finner sted. Det kan kalles inn til ekstraordinære møter dersom en sak krever omgåendebehandling.

4) RÅDETS MØTEVIRKSOMHET:

Rådet har fast møte én gang i måneden. Utover dette møtes rådet ved behov. Rådet kan sette ned arbeidsgrupper som jobber med enkeltsaker. Arbeidsgruppen skal informere rådet om sitt arbeide. Ved begynnelsen av hvert møte godkjennes referat fra forrige møte, innkalling og dagsorden.

Rådets medlemmer bør melde saker innen én uke før møtet, slik at sakene kan sendes ut med møteinnkallingen. Saker til punkt om eventuelt meldes senest ved møtets begynnelse. Rådets medlemmer skal lese de nødvendigesakspapirer før hvert møte. Ved avstemming i rådet må minst syv medlemmer av rådet være tilstede for atavstemmingen skal være gyldig.

Vedtak treffes ved alminnelig flertall. Leder kan benytte dobbeltstemme ved stemmelikhet. Dersom en representant er forhindret fra å møte skal vararepresentant stille. Representanten er selv ansvarlig for å innkalle vararepresentant. Er både representant og vararepresentant forhindret skal representanten gi sekretariatetbeskjed om forfall. Dersom en representant unnlater å møte på to ordinære møter uten å melde forfall og uten at vararepresentanten stiller i representantens sted, skal det lokale ungdomsrådet velge en ny representant til SUR.

Det avholdes faste møter mellom representanter for SUR og byråden med ansvar for å ivareta dialogen med SUR. Byråden med ansvar for SUR har fullmakt til å foreta mindre vesentlige endringer i retningslinjene til rådet.

VEDLEGG

Til den det måtte angå

Sted, [dd.mm.åååå]

Anmodning om politisk fravær – [Fornavn Etternavn]

Det bekreftes med dette at [Fornavn Etternavn] [dd.mm.åååå tt:mm - dd.mm.åååå tt:mm] deltok på [beskrivelse av arrangementet] i forbindelse med hans/hennes verv som [medlem/leder/nestleder] av UU ungdomsråd i [sted].

Ungdomsrådet er høringsinstansen i alle saker som berører barn og unge som tas opp i byrådet. I tillegg skal rådet fremme egne ungdomssaker for byrådet, og følge opp sakene som vedtas på Ungdommens bystyremøte. UR er et offisielt kommunalt organ på linje med rådet for innvandrersorganisasjoner, eldrerådet og rådet for funksjonshemmede.

[Fornavn] er som [medlem/leder/nestleder] av rådet en viktig nøkkelperson i arbeidet.

Arbeidet med ungdomsmedvirkning er avhengig av velvilje fra skoler, utdanningsinstitusjoner og arbeidsgivere for å frigjøre medlemmenes politiske engasjement. Det anmodes derfor om at [Fornavn] gis maksimal fleksibilitet og gyldig, politisk fravær for sin deltakelse på møter og arrangementer knyttet til vervet.

For spørsmål kan undertegnede kontaktes på e-post [sett inn]@[sett inn] eller telefon [sett inn]

Med vennlig hilsen

[Fornavn Etternavn]
rådssekretær, [sett inn] ungdomsråd
Evt

Sted, dato

ATTEST

NN har sittet i UU Ungdomsråd fra måned år til måned år.

NN har vært representant for XX skole/elevråd/klubb/gruppe i UU Ungdomsråd. Å være representant i ungdomsrådet innebærer A møter i måneden hvor saker som angår ungdom diskuteres. Ungdomsrådet fungerer også som høringsorgan for Byrådet/Formannskapet.

Eventuelt andre arbeidsoppgaver eller måter NN har utmerket seg på

Vi har satt pris på å ha NN i UU Ungdomsråd.

Vi gir NN våre anbefalinger og ønsker lykke til videre.

Med hilsen
for UU Ungdomsråd

Sekretær/leders navn
Sekretær for UU Ungdomsråd
Evt

SAMARBEIDSKONTRAKT

Når man skal starte et arbeid i en ny gruppe, kan det være lurt å skrive en samarbeidskontrakt. Denne kontrakten bør inneholde momenter som både berører praktiske sider ved samarbeidet og spørsmål som omhandler hvordan samarbeidet skal foregå. For å hjelpe litt med å finne en god balanse og struktur i dette, foreslås noen spørsmål som man bør ta stilling til før man skriver avtalen.

Først tenker du gjennom spørsmålene og svarer for deg selv uten å snakke med de andre i gruppa. Deretter tar man noen runder på hva alle har svart på de ulike punktene. Grunnen til at man først svarer individuelt, er at når man har en nystartet gruppe kan det være vanskelig å få frem ulike oppfatninger kun gjennom gruppediskusjon.

FØLGENDE SPØRSMÅL ANBEFALES DISKUTERT:

	Helt uenig	usikker	Helt enig
Gruppedeltakerne skal i fellesskap utarbeide spilleregler for gruppa som blant annet omhandler oppmøtetider og forberedelser.			
De som prater mye må lære å dempe seg, og de som sier lite bør bli mer aktive.			
Den beste måten å lære av hverandre på og bygge noe sammen, er når hver enkelt begrunner sine standpunkter og forklarer sine måter å tenke på.			
Å diskutere en sak før man har satt seg inn i den på forhånd, fører bare til forvirring og er bortkastet tid.			
Det er bedre å være åpen om at man ikke forstår, enn at man faller utenfor diskusjonen.			
Gruppen skal arbeide mest med å få gjennomslag for de fem prioriterte sakene fra vår kommunes ungdomskonferanse.			
Hver enkelt er ansvarlig for at ungdom på deres skole skal kjenne til arbeidet i ungdomsrådet.			

Hver enkelt er ansvarlig for at problemstillinger formuleres slik at alle kan bidra.			
Det er viktig for et godt samarbeid, at man kan ha en åpen og direkte diskusjon på den enkeltes deltakelse og funksjon i gruppen.			
Hvis det oppstår konflikter i gruppen, tar vi kontakt med sekretæren vår eller leder i rådet før det utvikler seg til en fastlåst konflikt.			
Etter hvert møte er det fint å avslutte med en evaluering av ens egen og andres innsats, før man går videre og ser på de konkrete arbeidsoppgavene til neste gang.			
Det er i orden at den enkelte snakker med andre utenfor gruppen om sine egne opplevelser av samarbeidet, men det er ikke i orden å snakke om andres holdninger og meninger.			

SAMARBEIDSKONTRAKT

Denne kontrakten inngås mellom:

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7

I: MÅLENE FOR VÅR GRUPPE ER:

(Her inngår forhold som berører både samarbeid og praktisk arbeid.)

II: SLIK SKAL VI NÅ VÅRE MÅL:

(Nevn forhold som berører praktiske og relasjonelle forhold: Møtetider, fravær, rollefordeling, beslutningsprosesser, milepæler, veiledning på prosess og produkt, konflikthåndtering, ris og ros, gruppeklime m.m.)

STED, den / 201...

Underskrift

Med inspirasjon fra Ekspertene i team-håndbok fra NTNU

Litteraturliste:

Cutcliffe, J.R. m.fl. (2001): *Fundamental Themes in clinical supervision*. Routledge. London og New York.

Eide, T. og Eide, H. (2004): *Kommunikasjon i praksis*. Gyldendal Akademisk. Oslo.

Gjems, L. (2007): *Meningsskaping i veiledning*. Fagbokforlaget. Bergen.

Hasle, C.M. (2006): Håndbok for ungdomsråd. Barne- og likestillingsdepartementet

Knudtzon, L. og Tjerbo, T. (2009): *De unge stemmene*. Innflytelsesorgan for barn og unge i kommuner og fylker. NIBR-rapport: 34.

Nordhelle, G. (2006): *Mekling. Konfliktforståelse og konflikthåndtering*. Gyldendahl Akademisk. Oslo.

Skagen, K. (red.) 2000: *Kunnskap og handling i pedagogisk veiledning*. Fagbokforlaget. Bergen.

Søberg, H.S. (red) "Vil du være med så heng på." Seks hefter fra Ungdommens fylkesting i Hedmark.

Thomas, K.W. (1992): Conflict and Negotiation processes in organizations. I Dunette, M.D and Hough, L.M. (red) *Handbook of Industrial and Organizational Psychology*, 2.utg. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.

Tveiten, S. (2008): *Veiledning – mer enn ord...* (3.utg.) Fagbokforlaget. Bergen.

Miljølære.no: <http://miljolare.no/tema/demokrati/artikler/skole-kommune.php> (12.10.11)

Ekspertene i team, NTNU: www.ntnu.no/eit

TAKK!

BURO vil takke for innspill, tekst, kommentarer og refleksjoner fra følgende personer som har bidratt i utarbeidelsen av manualen:

Line M. Nordkvelle, Anne Berit Svenkerud Halle, Trine Grytøyr, Sigrid Alnes, Silje Salomonsen, Birgitte Teglgaard, Tove Sæthe Hagland, Åse Paulsen, May-Iren Skamfer Evenmo, Rune Sandmark, Gabrielle Legrand Gjerdset, Martin Nielsen, Magnar Müller, Ingvild Sandnes, Kirsten Helene Teige, Magnus Moholdt, Laila Erdal Aagesen, Emilie Geist og Julianne Borgen.

Christer Gulbrandsen skal ha takk for teksten: ”Hjelp, ingen hører på meg!” og Kirsten Kolstad Kvalø for teksten: ”Kunsten å rekruttere – gjør deg synlig”.

Sist men viktigst: Takk til ungdommene; de 15 lokale ungdomsrådene i Oslo og Sentralt ungdomsråd i Oslo. Nasjonalt ungdomspanel og Ungdommens nasjonalforsamling har samtidig vært stor inspirasjon og vært med på å legge premissene til rette for et nasjonalt medvirkningsorgan for ungdom i Norge tilsvarende ungdomsråd i kommunene og fylkene.

Lykke til videre i arbeidet!

UTGITT AV:

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
Barne- og ungdomsrådet i Oslo (BURO)

OFFENTLIGE INSTITUSJONER KAN BESTILLE FLERE EKSEMPLARER FRA:

Departementenes servicesenter

INTERNETT: www.publikasjoner.dep.no

E-POST: publikasjonsbestilling@dss.dep.no

TELEFON: 22 24 20 00

TEKST: Camilla R. Dukefos

PUBLIKASJONSKODE: Q-1192 B

TRYKK: Grøset Trykk 11/2011 - opplag 1500